

UNIVERSUL
LITERAR

ȘTEFAN LUCHIAN : SAFTA FLORĂREASA.

An. XLII, Nr. 27.

4 Iulie 1926.

Lei 5.

Mika-Lé

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Când Elena Drăgănescu-Hallipa luase la ea pe sora mai mică, un concert de elogii slăvise fapta ei nobilă. Fără ajutorul ei providențial acea soră era pândită de o soartă josnică. Fusese un copil rău și neglijat — ziceau oamenii care compuneau cercul larg în care strălucea Elena, Hallipa tatăl divorțat, se reînsurase și își neglija acum copiii. Frumoasa Lenora mama fetei, remăritată și ea o-ropsise demult fata cea mai mică care era odorul unui viol — un satir probabil. Acea fetișcană coruptă se legase pe timpuri de primul logodnic al Elenei, apoi gonită de acela dusese o viață bocnă întreținută de pictori. Tocmai când era să se mărite cu un actoras fusese părăsită în mizerie și d-na Hallipa care avea tot dreptul să o lase în stradă, o culesese din mocirlă. Cam astfel era versiunea în curs, destul de exactă în genere dar cu greșeli de amănunte. Opera de reabilitare interesa opinia publică amatoare de conversiuni ca și de vițiu. Interesul principal nu cădea însă asupra lui Mika-Lé ci asupra binefăcătoarei.

În cercul mai restrâns al Elenei lucrurile erau mai bine cunoscute și mai puțin comentate. Admirajia însă, încă mai mare pentru d-na Drăgănescu.

Era adevărat că Mika-Lé fusese părăsită de „tipul” ei, sau că îl părăsise. Ea care lucrase așa de sceptic pe pictorul Greg, se arătase deodată cam romantică și slabă în diplomație cu actorasul, pentru că îl iubea.

Mika-Lé cerea mereu Adolfului căsătorie care promitea dar nu ținea. De parte de a se gândi la căsătorie cu Mika-Lé, se gândea la postul de redactor al unui ziar teatral și făcea curte fetei Directorului. Prudentă, fata redacției, cerea tot căsătorie. Într-o bună zi când problema paltonului îl turmentase Adolf se decisese să se însoare cu fata ziarului, uitând să ceară consimțământul lui Mika-Lé care nu i l’ar fi dat.

Venise dealtfel la ea a doua zi de nuntă cu paltonul nou și o hârtie de o mie nouă drept compensație. Nu înțelegea să sehimbe cu nimic situația. În loc însă de o fată de treabă care să priceapă avantajele lucrurilor, găsisse o Mika-Lé nebuună, care aflate noutatea și trecuse noaptea nunței altfel decât el — și anume în proiect de război.

Fusese o scenă teribilă agrementată de o lovitură de briceag care silise pe Adolf să poarte mult timp gulere înalte. Conciliant și măgulit, eroul credea că Mika-Lé după acest atentat neisbutit va reintra în normalitate, dar descoperise la ea izvoare nescutate de tragedie.

Traul lor devenise o bătălie. Pe Adolf lenes și grasuț sbuciumul îl obosea și dispăru într-o zi fără întoarcere. Actor fără roluri se săturase de dramă.

Mika-Lé tragediană acum fără partener, își strămutase disperarea la pictorul Greg, vechiul ei protector. Greg ar fi fost bucuros de întorsătura lucrurilor dacă Mika-Lé agitată de un demon, nu s’ar fi otrăvit., dintr-o sticlută pe care Greg o întrebuița la pregătirea culorilor de pictură.

Umil după Evanghelic, suflet apostolic, Greg s’ar fi mulțumit cu rămășițele lui Adolf și ar fi oferit lui Mika-Lé să o ocrotească lângă el: O faptă însă așa de

odioasă lui Dumnezeu ca sinuciderea, învinsese bunele lui intenții.

Amorurile lui Mika-Lé le știuse și le răbdase virtuos, dar o proclamare a lor așa de ostentativă i se părea un afront adus sentimentelor lui, negreșit dubioase dar învăluite în nimbul ideal. Umilitatea lui avea peșeme limite; exista totuși o măsură la care putea fi vulnerabil. Apoi fusese și întrebat de parchet asupra sticlutei. E drept că de un procuror băiat „chic” pe care îl cunoștea din societate. Totuși Greg avea groază de amestecul autorității publice în afacerile lui. Desigur nu avea nici o răspundere fie chiar morală, dar faptul că otrava fusese procurată dela el îl putea desemna prejudecății celor pioși și mai presus de tot, sinuciderea era ceva inestetic. Nici chiar săvârșit pentru el, Greg nu ar fi admis acel gest violent.

De aceea cu toate că Mika-Lé fusese lesne salvată, pictorul Greg se trăsesse în umbră. La spital Mika-Lé descoperise că infirmiera Sia era vara ei bună și profitase de împrejurare. Ursuze de Sia se arătase bucuroasă de verișoara asta lin-

gușitoare care vorbea de: „frumosă uca Lică!” Sia rugase pe Lică să pe nepoata nevoiașă și Lică din ci ce toate bune intervenise la do Lina, biroul lui obicnuit de binel — Spune soră-si s’o ajute! — d Lică, apucat de interes pentru n vagabondă și prinzând ocazia să fi „pont” nepoatei celei infumurate porunca lui Lică, buna Lina se pus mișcare nu fără năduf, știind că în chestii de familie are idei h mai ales că lucrul era așa de deli tre Elena și Mika-Lé.

Nu îndrăznise dealtfel să ceară expunese numai Elenei, care era s gănăniei mici.

Elena primise mesagiul cu gra ea o castelană medievală, care are judiciare și executive asupra feoda familiare, în lipsă de șef bărbătesc

Ceruse Linei să-i dea timp de mulțumindu-i pentru un demers pe il credea salutar pentru onoarea pilor. Bine așezată în scaunul strei, Elena privea acum lucrurile ca atunci când refuzase net inter bărbațului ei în favoarea aceleiași Lé. Nu vroise să prinească atunci pe de ea acel element rău. Acum nimic nu-i mai putea atinge dict sta numai să cumpănească argume Era vorba de salvarea unei rude

Shakespeare

HAMLET

(Actul III, scena I)

HAMLET

A fi, sau nu: aceasta e ’ntrebarea,
Ar fi mai demn să suferi fără murmur
Când soarta nemiloasă te lovește,
Sau, cu stiletu ’n mână, să înfrunți
Oceanul de urgi, — încremenindu-l!
Să mori, să dormi... Atât. Să curmi un zbcium
Și mîile de chinuri moștenite
De biata noastră carne omenească...
Ce vis frumos... Să mori, să dormi... Să dormi?
Sau poate să vezi? Aci e greul.
Căci visele ce pot să ne ’mpresoare
Când lepădăm argila trecătoare
Ne fac să șovăim... De frica lor
Noi prelungim un chin sfâșietor;
Căci cine s’ar pleca subț bicul vremii,
Subț pumnul celui tare, subț disprețul
Trufașului, și cine-ar îndură
Durerea unei dragoste respinse,
Zăbava judecării, insolența
Slujbașilor, sau izbele pe care
Ceî vrednici le primesc dela netrebniți,
Când singur ar putea, doar cu ’n stilet,
Să cucerească liniștea eternă?
Cine-ar purta — gemând și asudând —
Povara grea a vieții, dacă teama
De ceiace urmează după moarte —
Tărâmul neștiut de unde nimeni
Nu s’a întors vreodată înapoi —
Nu ne-ar îngenunchia, și nu ne-ar face
Să ne-agățăm de chinurile noastre
Spre-a nu cădea ’n vârtejul altor chinuri.
Pe toți, mișei ne face cugetarea,
Și astfel strălucirea hotărârii
Pălește ’n umbra stinsă a gândirii,
Iar cele mai semețe întreprinderi
Din calea lor sunt abătute și
Pierd numele de faptă...

Versiune românească de

AMELIA și GEORGE GESTICONE

*) Fragment din romanul Concert din muzică de Bach.

e. Nici un element sentimental nu în-
în judecata ei. Totuși crece o deter-
ă în favoarea fetei în un imbold des-
de omnesc.

lipa tatăl lor refuzase să dea cel mai
ajutor micii adulterine. Nici rugă-
ți, nici amenințări nu-l clintise.
ai intrasigent încă ca înainte, când
desbinat de familie și străntorat în
e, tăiase brusc și penstuncea cu care
re-o patru ani ținea pe cei doi băieți
eni în Germania la studii. Pe fata
ocie o îngrijea mama ei; Aceea Co-
inéc cași Leonora disprețuia și nu
să mai vadă pe tatăl ei. Cu fiica lui
mare, cu Elena era de doi ani certat.
ta între doi oameni care se iubesc
e asemănă când nu e trecătoare, e
trainică ca altele. Amândoi orgolioși,
doi voluntari și având motive puter-
să-și reproșeze ruptura lor era se-
ă.

na consimțind să se ocupe de Mika-
a un blam pe care îl credea meritat,
lallipa. Cași Hallipa, Elena avea mo-
să urască pe Mika-Lé dar punca mai
is datorita. Departe de a lua calea
ciuirei, tatăl și fiica care odată se a-
se, își hrăneau discordia.

na credea că e rolul ei deci să ridice
a căzută din mâinile lui Hallipa,
impărase Prundenii ca pe un pa-
niu dinastic și purta acum tipărit
pe cărțile de vizită numele pe care
se într-o seară un cronicar mon-
za pe un titlu care nu trebuia să se
i, salvat dela peire, de urmașul
ai vrednic al neamului.

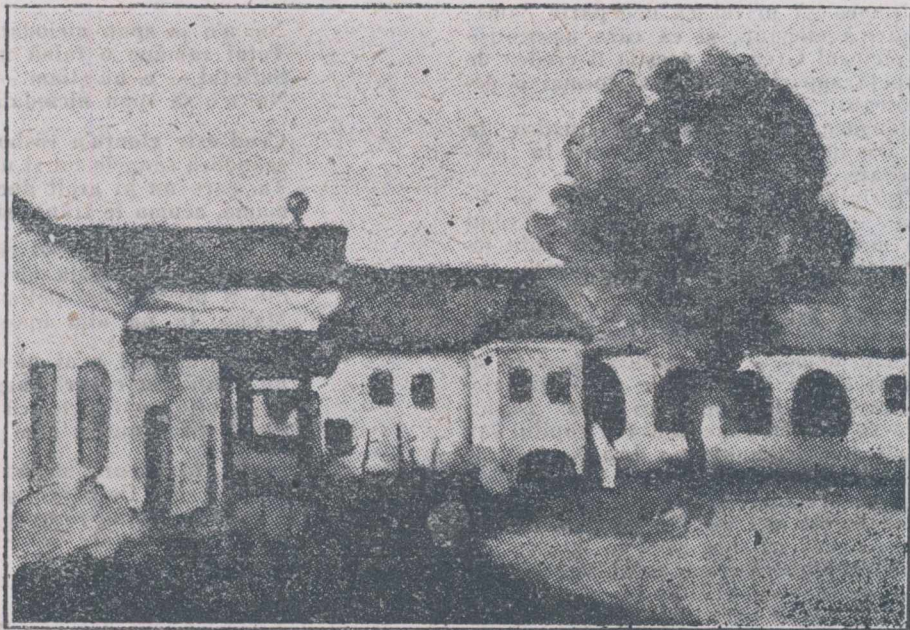
gănescu, în umbra aceluși orgoliu
lo pe nevasta lui cu supunere.
măsesse în iscălitură numai Drăgă-
simplu pentru că Elena nu îi atră-
tărită asupra lucrului, dar copilul
otărit că va fi un Drăgănescu-Hal-
dacă nu chiar numai un Hallipa,
i că așa dorea Elena.

i totul era acceptat și consacrat de
ul ei, totul pentru Elena devenea
estabil, de aceea chiar putea exe-
rogramul ei de viață cu ordine și
itate, fără de încordarea obstaco-

a telefonase deci Linei. Rim că a
să ia pe Mika-Lé la ea, în condiții
e care numai ea lo va decide. Mi-
trebuia prevenită că va fi pusă
tutela severă. Despre Lică buna
pentru atâtea motive, nu pomenise.
é care nu avea de ales primise
ondiții. Pentru moment nimic n'o
a decât buna stare materială.
rată în sentimentele pentru A-
gustul încă recent al otrăvei cu-
câte-va zile de mizerie așa de
ă nu răvnea decât să mănânce și
mă fără grijă. Veleitățile artistice
și drama, erau în completă scă-

ă de însăși buna Lina care avea
tatea corvezilor, sosirea fetei nu
nici o senzație, Elena sunase și
irea conduse pe Mika-Lé într-o
dinainte hotărâtă.

ră mobilată și comodă totodată
n cerea rangul hărăzit fetei de
itoare. Elena rămăsese de vorbă
i despre proiectele ei muzicale,
sănătatea doctorului și grijile de
ari ale Rimilor. Nimeni nu știa
ească lucruri serioase cu mai
teres ca Elena. Cu toți oaspeții
a astfel, fie despre idei generale,
re preocupări ale lor personale,
nimeni să dorască alte subiecte
ole și fără ca reputația de femeie
ă a Elenei să sufere de pe urma
severității. Când admiratorii ei o
pe rând în lojă la operă, subiec-
ului era numai valoarea muzicii
erpreților, totuși nimeni nu o a-

ȘT. LUCHIAN: ÎN CURTEA MANĂȘTIRII

cuza de pedantism. Fie-care pleca con-
vins că a făcut o vizită de curtenire unei
femei încântătoare.

Mika-Lé în primul moment, neștiind ce
să facă, rămăsese în cameră. Era tocmai
ceeace trebuia și acel prim moment era
hotărât. Scoborise când fusese chemată,
adică după plecarea Linei.

— Am să-ți zic Norica, dela numele
d-tale de botez Lenora. Mika-Lé sună
cam ridicol și pare o poreclă nescrioasă.
Toată lumea deci aci, te va chema No-
rica. Doresc ca odată cu numele, să-ți
schimbi și felul de purtare.

Mika-Lé primise botezul Elenei fără
obiecție, gășind chiar numele singuratic.

— Cum trebuie să muncești, ai să fii
secretara noastră pentru anumite lu-
crări. Orele am să ți le spun mâine. Vei
avea o mică leafă ca bani de buzunar.
Pentru tot restul firește n'ai de purtat
nici o grijă. Vei lucra în biroul de jos
al bărbatului meu, la o masă deosebită
de ceilalți secretari. Aci vii numai când
ești chemată.

Era limpede și suprima stânjenirea
instalării. Mika-Lé ascultă acele instruc-
ții cu atenție. Perspectiva lefei și a bu-
nului trai îi părea o pomană și pomenile
îi plăceau.

Se gândi la muncă — era leneșă — dar
nu putea fi cine știe ce greutate.

Cu toate că nu o văzuse de atâtea timp,
Elena abia înainte de a o concedia exa-
mină scrutător pe d-ra Norica.

Ieșită de curând din spital, Mika-Lé
era cam jigărită, purta un breton lăsat
jos pe ochii galbenii vestiți pentru eni-
ma lor suspectă. Acum ochii Noricăi cam
blegi nu exprimau decât o mare atenție
către comenzile scurte ale Elenei. Văl-
voiul părului arăpesc, era strâns la spate
cu două ace — lăsat probabil să crească
din desperare, domolit astfel în vederea
confruntării cu sora ei. Clipi puțin sub
privirea riguroasă. La un gest al Elenei
spre frunte, — gest vag dealtfel, — își
dete părul puțin la o parte de pe ochi.

— Când dorești ceva, ceri să mă vezi!
spuse Elena ca concluzie.

De copilă, Mika-Lé urăse pe Elena pen-
tru că era mândră și frumoasă și acum
simțea o aplecare să o admire pentru că
era frumoasă și mândră. Bine strunită,
Norica uita perversitățile lui Mika-Lé.
Decamdată nevindecată bine de usu-
rimile amorului și ale „apei tari” Mika-
Lé nu era vătămătoare și deocamdată

sora ei era invulnerabilă.

Fata născută din spaima și luxura
Lenorei și din vișul fricos al zugravului
italian își trăia acum latura umilă și fri-
coasă a caracterului. Patul avea somieră,
șofonierul o jumătate ușă cu oglindă și
croitoreasa casei venise să ia la camera
de lingerie puținele rochii ale d-rei No-
rica pentru a le aranja. Mika-Lé căpă-
tase înapoi trusoul complectat și întoc-
mit după indicațiile Elenei. Un șorț de
birou, negru dar cochet și un pardesiu
nou păreau a deschide perspective duble
de servitate și de cadouri. Amândouă îi
conveneau. Nici o perversiune nu agita
pentru moment pe Mika-Lé. Viața chema
din ea la suprafață o ființă subalternă
cu toate atributele ei. Lumina cădea e-
gal dintr-o aceeași parte în casa Drăgă-
nescu așa încât clar obscururile suspecte
lipseau și mâna care conducea acum miș-
cările micii fanteze, avea o siguranță
desăvârșită care o articula și dezarticula
cu precizie. D-ra Norica aduce drept
și abia dacă Mika-Lé putea adeva vre-
o mică deviere acelei rectitudini.

Dealtfel succesele de perversitate în-
registrate în trecut de Mika-Lé erau mult
în funcție de oameni și împrejurări. Nu-i
lipsise o precocitate dar ieșise din nea-
semnătatea ei la lumina scandalului mai
ales pentru că eroul gășit la îndemână
fusese logodnicul sorei ei. A doua oară
se pripășise suspect pe lângă pictorul
Greg. Acel Greg nu era banal. Ascetic
și concupiscent ca sf. Antoniu, — deși
laic, mistic și caduc, monden și tainic ca
un nunțiu papal cu pielea lui netedă de
blond molatic, cu albastrul decolorat al
ochilor și părul blond aproape incolor
subt calata de atelier, ca un abate sub
tichie. Firea lui îngăduise lui Mika-Lé
ascendentul tentațiunii; de aceea se ju-
case fără meșteșug cu marele pictor și
speculase slăbiciunile lui cu mijloace e-
lementare.

Aici în casa Elenei, oamenii care ve-
neau erau totodată mai banali și mai
experimentați. Dacă chiar vor fi avut
„particularități” le țineau pentru alto-
cazii, protocolul fiind de rigoare la
dama Drăgănescu. Acolo toți, bărbați
și femei, manifestau tendința de a place
gazdei. Elena era punctul convergent
care evita deviațiile.

Mika-Lé alături de sora ei apărea cam
degenerată, cu capul cam mare pe u-
merii pătrați a unui corp mic dar nemo-

delat. Lipsită de relief se pierdea în umbră. Dar nu era trudită de ambiție, se mulțumea să privească dedeparte oameneii aceia eleganți, și ea care nesocotise pe pictorul Greg, pe aceștia îi credea de o speță superioară fiindcă tocmai o nesocoteau.

Stângace în maniere și rustică la croială, decorul de lux o punea în inferioritate.

Prezintarea ei stânenise puțin pe Elena: — Ma demi-soeur — spunea când era nevoie. Mai adesea o trecea sub tăcere ca pe o prezență neînsemnată.

Participarea sau lipsa ei dela plimbări și recepții era orânduită la fel cu tot restul și nu da loc la turburări.

Cu o memorie matematică Elena își amintea de ea la intervale proporționate. Trimeea să întrebe dacă d-ra Norica vrea să iasă cu guvernanta și copilul sau trimeea să o anunțe pe d-ra Norica că trebuie să iasă. O prevenea de ora când avea să însoțească pentru comisoane pe Elena însuși sau pe Drăgănescu, sau îi indică rochia cu care avea să ia parte la vre-o reuniune de mai mică importanță.

La acele recepții, Măca-Lé sta cu un suflet de copil sărac admis între boieri și cu aspecte de mică parvenită în rochia de mătase.

Nu se putea corecta de apucături naive și plebeiane. Avea un gest al ei, cu care își punca mâna peste gură. Pictorului Greg altădată, gestul îi părea culmea grației pudice.

În viața asta nouă d-ra Norica nu avea nici invidie, nici rebeliune și recunoștință nu i se cerea, ca să poată ști dacă e capabilă de o recunoștință. Tânțar care ciupise când găsise loc vulnerabil, acum către o Elenă imună nu mai avea ac. Dar era mereu insectă parazită. Acolo pe treptă majestuoasă a traiului Elenei, parazitismul ei era satisfăcut. Nu se ofensa că domniile aceia n'o băgau în seamă, I se indicase locul ei și sta acum la locul ei.

Traiu mulțumit pe care îl ducea Drăgănescu, schimbarea făcută în viața lui de trei ani decând era căsătorit cu o „regină” făceau din el un sclav fericit.

Adorația lui pentru Elena creștea pe când abdica tot mai mult dela orice velleități de dragoste. Sufletul și ființa lui se trăgeau tot mai departe ca să o vadă acolo sus pe tronul unde o așezase.

Elena mereu corectă, prețuia acest slujitor devotat și îi da toată cinstea. Il punca la curent cu tot, îi făcea în toate deciziile ei un loc bun. Trecea drept o

Mamei părăsite

Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!
Totul rămâne o taină mai lină, mai tulbure'n noi.
Sufletul — o, nu știam — pe cât de bogat e de josnic
Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!

Crud este glonțu'n rășboi, dar mai crud este fierul insultei:
sgândără sângele tot și nu se mai vindecă rana.
Tu, care nu ai grăit decât mângâieri și suspine,
mamă, acuma te frângi smerită sub fierul insultei.

Astfel apostolii blânzi căzură în gură de fiare,
căci tulburau orgia cu sufletul lor de lumină:
din a prigoanelor patimi făcură cunună de patimi.
Mamă, tu nu uita apostolii'n gură de fiare!

Tu, care când m'ai născut ți-ai rupt o fâșie din suflet,
nu simți din ceruri curgând în pieptul tău umblința?
Tu, mulțumești țării că vrednică ești ca să suferi:
doară din sânu-i a rupt albastra-ți fâșie de suflet.

Mamă, te bucură, mamă! asupra-ne vine furtuna.
Gândul să-ți fie curat, să taie ca fulgerul noaptele.
Tâmpile-ți albe răsar prin nori ca zăpe zile-eterne;
fruntea ți-e munte nșorit, ochiul topit cu vecia.

MARCEL ROMANESCU

CIAMUL

De multă vreme ciamul e părăsit în port,
Iar locul unde zace pustiu e gol și mort.
Cu săgetări piezișe îl trec în zbor lăstunii
Și isvorând din noapte îl umple apa lunii.
Amurgurile roșii l-au prefăcut în jar,
Și cum se duce râul pe-aceleași văi, hoținar,
Cu ciamuri și dubasuri pe spatele-i de valuri
El stă stingher cu trupul chezaș pe-aceleași maluri.
Eri m'am oprit deodată cu soarele din crâng.
Când păcelele, pe dealuri cu umeri goi se strâng.
Și-am întâlnit iar ciamul. Pe scândurile roase,
Bătând lăsase ploaia înfășișări de oase,
Ce se topeau în jarul amurgului de-acum
Și cari aveau la noapte să se prefacă'n scrum.

RADU BOUREANUL

pereche strâns unită, cu aspecte de camaraderie politicoasă.

Idea că soții Drăgănescu se lubeau alimentă admirația adoratorilor Elenei. Nu le era teamă să fie ei cumva cei iubiți, erau cruțați de primejdia vre-unui amor mare-spaimă masculină încă mai accentuată în lumea „snob”.

Iar corectitudinea soților în lume, le convenea asemenea. —aspirațiilor lor — mai prețioase fiindcă fără nădejde— nu erau astfel jicnite de familiarități con-

jugale. Puteau dori fără riscul să dească, dar nu se instrăina nimic din ce îi ispita. Excelent regim, iubirea care dă și primește, e un complex și iritant și nici nu se mai poate. Sentiment exagerat sau numai plebeu. Și cum noblesă tutulor acolo era de proaspătă, se ostenu după pre-

Elena era bine pregătită prin firea a satisface această bibliu mon. Nu era sentimentală, nu era sensuală, înbea pe nimeni — lucru de căpetenie nu cerea, nu da. Se găsea în cele bune condiții pentru a fi și a primi fie înconjurată de toți. Cei mai scitari formau mica ei curte. Era într multă emoție. Avea un funcționar vel pentru fiecare serviciu. Astfel se dată regența ei era ușurată de orice vezi. Orânduiți de altfel pe specialul un politician cu vază, pentru trebificiale, altul snob și farniente pmondenități, însuși Sindicul Bursei, nevoie mici sfaturi financiare, pentru zică Directorul operei, director aditrativ de altfel și căruia nu i se cunoșcapacități muzicale, dar infatuaț și cesibil, și care totuși în casa Drăgă făcea oficiul de aranțator al produs muzicale, Totul permis, corect și tolamina zilei. De fapt Elena și Drăgă își rezolvau singuri afacerile serice de aceea erau serviji suplimentar cu râvnă. Elena sobră, nu arăta prefer. Pe rând fiecare obținea un cuvânt mulțumire cumpătat. Admirabilă moție! Femeile nu erau geloase pe ea ce era desigur o mare cinste fără un afront.

(urmează)

ȘT. LUCHIAN: NUD

HORTENSIA P. BENGES

Pictorul Stefan Luchian

de FR. ȘIRATO

Opera artistică a lui Luchian nu era considerată de către generația lui ca o gmă, cât, mai curând, ca o îndeletnicime, menită să îndulcească viața celui erind de o cruntă infirmitate fizică. Mit în mijlocul camarazilor de școală și meserie, arta lui a rămas, totuși, nțeleasă de ei. Dealtfel era foarte fice să fie astfel. Lumea artistică era tă cuprinsă de vraja operei lui Grigorescu, talent cu o notă de lirism moț, dulceag și insinuant de gingaș, universal gustat pe atunci și în literatură. Artiștii vedeau în Grigorescu talent, deosebit desigur, care nu depășea rsul evoluției și care prin concepția artistică a fost urmașul natural al Aman.

nsă, Luchian e o apariție cu totul pererică și trebuie plasat izolat de iarcocul artistic. Spiritul său atacă prome cari nici în Apus nu se înfipsese conștiința masei artiștilor și cari în ce caz erau departe de rezolvare. chian le atacă și le rezolvă.

nțelegerea și iubirea i-au adus-o gerația tânără. Trăind, el nu a făcut rsonal nimic, ca această înțelegere să e cu un ceas mai devreme.

Dlog, instalat pe calvarul vieții, și în ida infirmității sale, el crează opere ri constituie fala artei românești și gâf'e posesorilor lor.

Viața i-a fost un chin și creația o lup-continuuă, ca opera lui artistică să fie, in contradicție, o desfătare, dăruită șiinilor lui admiratori de pe vremuri. chian a trăit împrejurările triste carțovărășesc ori ce talent ce depășește tualitatea.

Și actualitatea de pe atunci, în artă, a impresionismul — la noi, altoit pe realism croit după un calapod de oală de belle-arte. A încercat și Luchian acest soi de pictură, rezolvând obblema artistică pusă de impresionism, câteva lucrări.

Pentru ca să ajungă însă aici, și mai de-arte, a trebuit să vie tragica zi când upul lui Luchian căzu învins de boală: upul slăbind, spiritul rămâne victorios. ni de zile până în acel moment, spec-tori atenți priviseră cu sentimente con-

trărate la lupta ce se da între suflet și materie. Tablourile lui Luchian din acea epocă ne înfățișează dureros, lupta ce s'a dat între puterea de acțiune trupearcă a omului și facultățile intensiv contemplative, cari îl hotărau artist. Opera pensulei sale, pe atunci de pură acțiune mecanică, ne promitea încă un meșteșugar meritos al picturii, ca atâția alții pe cari, generoș, îi numim artiști: căci vană e orice știință ce nu e îmbogățită de o putere interioară, de potențată sensibilitate.

Pentru arta românească a fost aceea o zi fericită, când trupul căzu, puterile trupești slăbite au putut fi dominate și puse în serviciul spiritului său contemplativ și vizionar.

Viziunea artistică a lui Luchian trecea dincolo de cele văzute de noi în natură. Sufletul său nu era un aparat telefonic prin care natura corespundea cu noi; din potrivă: sufletul său ne vorbea prin intermediul naturii. O excepție între noi, Luchian scăpase de robia naturii — scăpase în momentul când trupul său se frânse. El își mântui sufletul prin înfângerea trupului. Artiștii moderni, azi luptători pe tărâmul artei, se consumă în această luptă între suflet și natură. Lui Luchian i-a fost dat ca din această luptă pentru eliberarea sufletului omenesc din cătușele în care îl ferecă natura — să iasă învingător.

Dar cu ce preț !.

*

Natura când își crează făpturile, are un material imens variat, la îndemână. Pictorul de azi s'a convins însă că el are numai un singur material din care își compune opera: culoarea. La crearea operei sale, cu ajutorul colorilor, el se străduiește să scoată maximum de efect din contopirea lor. O floare, pe pânză, e făcută din culoare, nu din substanțe planturoase.

Imitarea servilă a naturii și obținerea efectului pe care l'ar produce asupra noastră floarea din natură, nu poate fi scopul unei opere de artă. Scopul ei este crearea din nou, dacă putem zice, a unei alte flori, făcută din culoare, cu exploatarea, mai ales a elementelor e-

sențiale de formă și culoare din natură, sintetizate și duse la maximum de expresie, deci la procurarea de senzații de superioară intensitate — întâi ochiului. Obiectul operei picturale a lui Luchian e de interpretare formală sau coloristică, iar nu de reproducere plastică a imaginilor din natură. Veți spune că aceasta e o interpretare, din partea artistului, voluntară. Desigur, dacă însuși faptul vederii e un act voluntar — înțelegem vâzul conștient — ca și gestul mâinii, etc.

ȘT. LUCHIAN la 27 ani

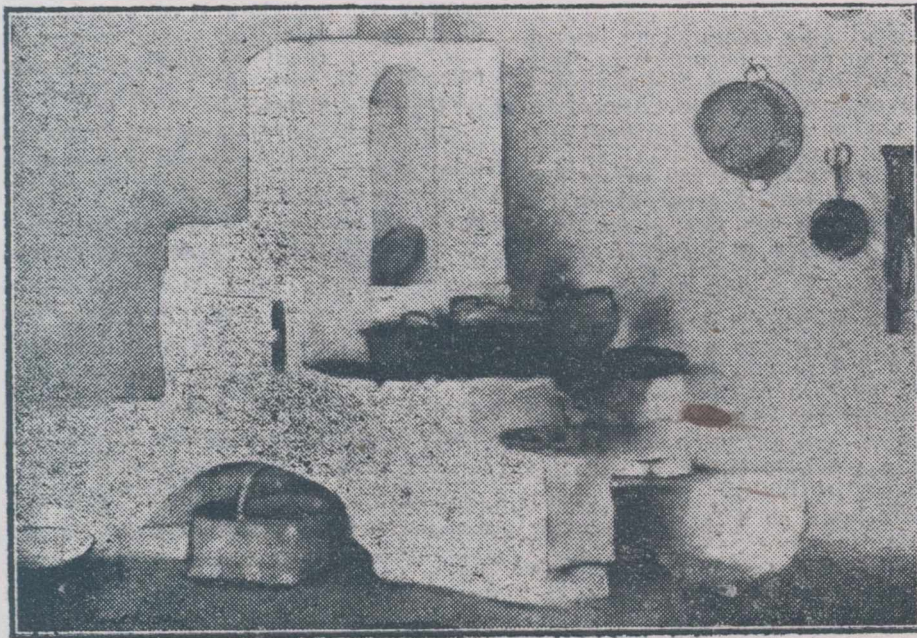
Tot ce e în afară de perceperea vizuală colorată, pentru pictorul care vrea să fie numai pictor și nimic altceva, cade pe alt plan decât cel vizual. Povestirea picturală a unui fapt, sau înfățișarea unei priveliști și deci producerea de sentimente adecuate naturii lor, nu pot fi scopul picturii sale. Pe criticii noștri de artă, cari savurează într'un peisagiu mirosul florilor sau răcoarea pădurilor, îi înșală în mod perfid beletristic profesională — dovadă că lor nu le miroase niciodată miasele băltoacelor pictate sau sudoarea țăranilor și muncitorilor.

Importanța operei lui Luchian constă în crearea unei forme artistice concentrată la extrem pentru forma și culoarea din natură. Cézanne, în Franța, urmărirea rezolvirea aceleiași probleme: Zămislirea unei opere durabile prin sinteza experiențelor și rezultatelor coloristice obținute de impresionisti.

Formele fundamentale ale fenomenelor, un cub, cilindru, etc., el le apersepe intuitiv, le dezrobește de accidentul înfățișării aparente din natură, făcându-le, astfel apte să poată cuprinde esența lucrurilor. Această esență, Luchian nici un moment nu s'a gândit să încerce a o căpăta pe cale rațională — după cum au făcut cubiștii, de pildă.

Prin concentrarea suprafețelor mari, sinteza de formă și culoare câștigă, natural, ca expresivitate.

Dar imitarea naturii nu poate fi obiectul preocupărilor pictorului, în timpul producerii unei opere de artă. Atunci opera lui e un fel de scamatorie sau magie, care vrea să ne înfățișeze ceea ce nu există. Dacă voiți să numiți astfel arta lui, vom zice și noi: da, până la un punct, Natura din opera artistului modern

ȘT. LUCHIAN: CUHNIE CALUGĂRESCĂ

LUCHIAN

ȘT. LUCHIAN: CAP DE FATA

nu e decât oglinda în care se reflectează eul artistului — iar din natură ne dă atât cât pot cuprinde posibilitățile ce le oferă materialul cu care lucrează.

El nu vrea să înfățișeze, dar vrea, cu mijloace pur picturale, să ne sugere, în interpretarea sa individualistă, viața și natura apercpută de eul său.

Coloarea a căpătat o valoare intrinsecă și rolul ei este să ocupe suprafața din tablou cu toată strălucirea cu putință. Pentru pictor natura e mijloc nu scop întru producerea de senzații vizuale, colorate, și de esență pur picturală.

Luchian a fost un pictor în sensul celor expuse până acum.

*

Această interpretare vizuală, care e opera pictorului modern, prin misticismul ce cuprinde în el se leagă de începuturile primitive ale diferitelor epoci.

Omul de curând eșit din sânul naturii s'a simțit mic și slab, însă făptură a ei; și instintiv a iubit-o. La lumina cunoștinței de sine el a văzut, într-o zi, că natura nu răspunde la această dragoste,

că individualitățile creațiunii nu înseamnă măcar un număr de ordine în registrul activității sale ascunsă și misterioasă și de continui prefaceri. Atunci, înșelat și victimă cu totul a savolniciei naturii, îngrozit, el își reclamă sufletul pierdut și o luptă crâncenă se încinge. Ori de câte ori omul a căzut învins el a început lupta din nou. Spațiul de timp cuprins între lupte se înseamnă în filosofia istoriei; începutul și sfârșitul unei civilizații.

Astăzi ne aflăm, din nou, la un asemenea început de fază a omenirii — și Luchian a fost primul luptător pe terenul artei, pe care neamul românesc l'a văzut luptând pentru sufletul său și al neamului.

Lumea e plină, toată, de șomol și agitațiile acestei lupte...

Niciodată lupta nu a fost așa de grozavă. Dela zăbânda ei, omul își promite bucuriile cele mai curate și o libertate ce până azi s'a dovedit o himeră...

FR. ȘIRATO

— Un iluminat al picturii românești. Cei zece cinsprezece ani de activitate ai artistului, omul i-a trăit resemnat.

O boală groaznică, pe care o suportă fără să se tânguiască, l-a țintuit pe loc până în ultimile clipe.

Inimă de erou, arta îl transfigurează și îl ridică pe culmi senine; totuși ce chip pe bietul trup răvășit de boală, să asculte de dorul inimii și porunca spiritului.

Inteligentă vie, tovarășă unei sensibilități divine, a creat floarea rară, pe câmpia artei românești. A fost cel mare colorist al nostru — pânzele lui sunt simple, clare și profund emotive — sunt lipsite de meșteșugul savant și prețios — nimic căutat, emfaza n'o găsești în ele. — Sunt lucide și proaspete și te mângâie cu seninătatea lor — nu te tulbură, căci sunt scutite de patosul și de sbuciumul delirului — te încântă însă cu viziunea lor largă și odihnită.

Cu ce putere interioară a fost înzestrat acest om, ca să poată ajunge la așa seninătate în arta lui!

Numai că o divină chemare, și o superioară conștiință și înțelegere artistică, îl mână spre limanuri rar întrevăzute de ceilalți muritori.

Curioasă coincidență! — Născut pe aceleași plaiuri cu Eminescu, soarta și neînțelegerea contemporană le-a hărăzit la amândoi o viață în care rozele nu se împleteau în cununii, iar sfârșitul lor a fost crunt și dezolant de timpuriu.

Aceste vlăstare de cea mai pură visare poetică, s'au stins tocmai când arta lor strălucea mai puternic. Totuși opera lor reprezintă cea mai înaltă culme, în poezia și pictura țării noastre.

Acum o săptămână, personalități marcante culturale și politice, au adus omagiu de prea mare și recunoștință, prin cuvânt, scris și datină creștinească, aceluia care odihnește, sub taciul sfânt. Un comitet ales și activ, a luat frumoasa inițiativă de a ridica un monument mureș și de a păstra și populariza opera, marelui profet și divinului poet român.

Cine însă, vor fi aceia cărora le va reveni frumoasa sarcină, de a aduna la locul cel mai de cinste opera lui Luchian, pentru a se împlini astfel o superioară datorie și o mare necesitate față de începuturile edificiului plastic românesc!

Unde este „Muzeul Național” care să închine sala de onoare aceluia care va rămâne „cel mai clasic și cel mai modern dintre pictorii lui!”

Unde este comitetul, omul politic, sau colecționarul, care să îndeplinească această faptă măreață!

Câți ani oare, vom mai veni în pelerinaj, numai la mormântul lui rece, și când vom putea oare ca după acest act de datină creștinească, să mergem în adevărat pelerinaj de admirație în sala luminoasă unde va străluci opera celui mai mare pictor al neamului românesc!

ȘT. DIMITRESCU

Luchian

Impresionismul realizat de Manet, Sisley, Monet și Pissarra realizează într-o tehnică nouă o operă a cărei valoare rămâne pur coloristică. Impresioniștii pictau aspectul colorat al lucrurilor în natură, transpunând pe pânză prima imagine a naturii pe retină fără a mai da puțină ochiului să vadă lucrurile adâncite în spațiu (volum, formă etc.) Cézanne a fost cel dintâi pictor care stăpânind mijloacele impresionistilor, a

prin culoare să obțină volumul în analiza culorilor o sinteză colorată. În toată opera sa s'a străduit să pe pânză într'un ritm ponderat colorate, distribuite pe o schemă compoziție, redând lucrările din cu existența lor în spațiu.

La lui Luchian prin preponderarea culorii asupra formei, prin sine pe te colorate (nefiind nuanțate) nitatea și luminozitatea interioară rei ce reaminteste parcă irizațiile ni de pe vechile străchini roni, acătuește personalitatea disși locală a pictorului. Prin sinteză are, prin echilibrul sentimentunreținerii expresiei, dă naturii timent de dureroasă liniște. Realipictoricească se plămădește la Luin continuă intimitate cu natura, tă în sufletul și mintea lui, code durere dându-ne expresia ței lui — un conflict generos inet și fizic. — Fiecare floare a lui n înseamnă o istovire voită, un j, o floare pe care el însuși o e mormântul vieții lui. Deaceea lui Luchian n'au nimic din frăa florilor, sunt suflete triste.

Peună cu Eminescu, ei sunt cei doi rtiști ai noștri care în scurta lor în viață s'au dăruit fără sgaru o dărnicie ce a fost riu judee imbecilitatea atot stăpânitoare ei lor, ca să primească în schimb tă, grosolană indiferență sau afecnterată. Eminescu în suferința ei lui să primească ultimă mân o piatră în cap, iar Luchian să-și pă clipa obștescului sfârșit, răs d unui interogatoriu.

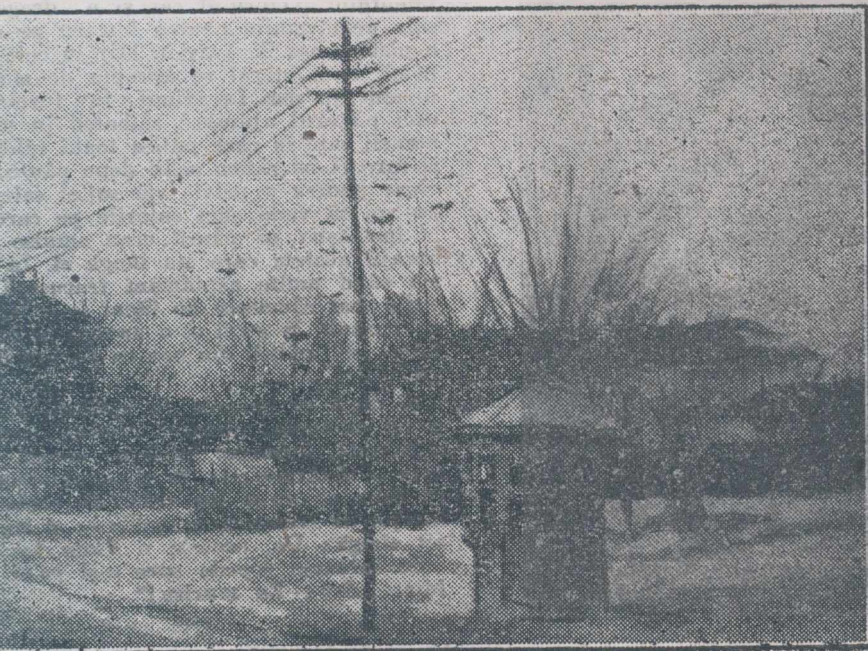
Ape în același timp se aduce aceș mari nefericiți prinos de întărrecunoștință. Această coincidență rărășește în mintea noastră ca pe nși zugrăviți în aceeași icoană.

O. IAN

Stefan Luchian

(Notițe biografice)

Stefan Luchian văzu lumina zilei la 1 Februarie, în satul răzășesc Ștefănești, din tinutul Ialomiței — unde tatăl său, Dimitrie, (căsătorit cu Elena, născută Kiriacescu, originară din Iași) — avea pământuri și casă.

ȘT. LUCHIAN: GHERETA DIN FILANTROPIE

În preajma războiului pentru independență, maiorul Dimitrie Luchian, silit de o boală grea, se așază, pentru o mai bună îngrijire, la București, cu toată familia. El moare însă curând — și Ștefan, rămas, la vârsta de 9 ani, fără sprijinul părintelui, își petrece o copilărie cam dezordonată, în casa, cu înfătoșarea patriarhală, din strada Popa Soare.

Era, altminteri, băiat voinic, jucăuș, răzbitor la tăvăleală — și în toate împrejurările, excelent camarad.

Clasele primare le făcu la școala din mahalaua Tabacu, iar liceul la Sf. Sava, unde s'a remarcat prin neobișnuite aptitudini la desen.

Spre exasperarea familiei, Ștefan fugi din școala militară, unde fusese internat cu scopul de a-l forța carierei militare — și se înscrie la Belle Arte, urmând totodată și clasa de flaut a Conservatorului.

Profesorii din Belle Arte — (pe atunci director era Th. Aman) — nu i-au recunoscut niciodată temperament de pictor, cum, de altminteri, nici lui Grigorescu, proaspăt întors dela Paris și, pe atunci, în cea mai frumoasă a lui manifestare — căruia nu-i acordau decât doar titlul de diletant.

La vârsta aceea fragedă Luchian descoperi totuși în Grigorescu pe singurul meșter al vremii și locului, dela care a împrumutat primele avânturi și primele temeuri, în artă.

Terminând cu slabe distincțiuni Belle Artele, pornește spre München, unde în anul 1889, îl aflăm înscris în registrele Academiei.

Entuziasmat de colecțiile publice, unde Renașterea sta cuviincios reprezentată, Luchian se străduiește să înțeleagă și să adâncească tehnica lui Coreggio și mai ales a lui Rembrandt, care-l pasionează până la voluptate.

Dar zăbovește puțin în cetatea artelor germane. La 1891 îl găsim la Paris, unde, în fața atâtor curente și școli contradictorii — are clipe de șovăială. Recules, se refugiază, studiind, în liniștea solemnă a Luvrului, și din când în când, pașeste — străin timid, dar cercetător atent — prin sălile expozițiilor contemporane.

La Paris îl cucerește sprinteneala coloristică a romanticului Delacroix și, deopotrivă, gravitatea viziunii realiste a lui Courbet. Artă lui Cézanne — pentru care avea, prin temperament, vădite înclinații — i-a rămas aproape necunoscută lui Luchian, atunci. Neregulatele frecvențe în atelierile lui Jullian, nu i-au putut spori, firește cu nimic, cunoștințele căpătate prin proprii stăruințe și cercetări.

Vești deprimate de la cei rămași acasă, îl silesc să se întoarcă în țară, în 1893. Un altul ar fi sosit cu un bagaj de expoziție — și cu gândul unei rezezi ascensiuni. Luchian venea

cu câteva copii, dragi, din Luvru — pentru dânsul.

Curând după întoarcerea lui, moare maică-sa. Procesele de moșteniri — din deslegarea favorabilă a cărora nădăjduia să-si închiege modeste rosturi de viață — îi aduc lui Luchian doar — desiluzii.

ȘT. LUCHIAN și fratele său ANIBAL LUCHIAN
(Primul la 7 ani, celălalt la 6 ani — morți amândoi în anul 1916)

Constrâns de lipsuri, se hotărăște să se prezinte la un concurs pentru o catedră la școala de Belle Arte din Iași. Se retrage însă abătut și scârbit. Concursurile acestea erau atunci, ceace sunt și astăzi: jocul proptelelor ascunse pentru saltarea și procopsirea mediocrităților.

Ca să poată trăi, face, corect, orice muncă în legătură cu arta lui: panouri pentru vaporerele românești, reparații și zugrăviri de biserică, frontispicii decorative pentru clădirile noi, icoane, etc.

În 1895 se pregătește în București deschiderea „Salonului Oficial”. Luchian trimite câteva pânze, dar și le retrage înainte de vernisaj: arbitrii, cari nu-i recunoșteau nici o calitate, prea aveau aerul că-l acceptă de milă. Împreună cu alți nemulțumiți, deschide în strada Francklin — peste drum de „Oficialul” instalat la Ate-nu — un salon al independenților.

Din protestarea aceasta civilizată, ia naștere prima și cea mai îngrijită revistă de artă din câte am avut — „Ileana” — sub conducerea pasionatului colecționar, Al. Bogdan Pitești.

Încearcă o expoziție personală, care stă pus-tie. Nu vinde de cât o singură pânză: lui... Grigorescu.

În 1902 — după penibile eforturi de existență — are o primă cădere în boală, care nu-i mai dă de cât rare și scurte clipe de tihnă, până ce îl doboară definitiv la pat, într'o perpetuă nemiscare, vreme de patrusprezece ani.

Moare — înconjurat de iubirea adevărată a câtorva, tare puțini, prieteni — în ajunul sfinților Petru și Pavel din anul neliniștii și așteptării grele: 1916.

Colecția Al. Bogdan-Pitești — unde erau adunate cele mai reprezentative exemplare ale plasticei românești postgrigorescine și în mijlocul cărora Luchian strălumina, îmbelsugat, cu tot ce sufletul lui crease mai cuprinzător și mai adânc — s'a spulberat spre cele patru vânturi, în ropotul jalnic al tobelor de licitație.

Oficialitatea noastră — deși stăruitor prevenită — a rămas nepăsătoare la risipirea atâtor tezaure de artă — în veacul veacurilor pierdute pentru ochiul și sufletul românesc.

E. A. Poe.

Portretul oval

Castelul în care valetul meu intră cu forța punându-și viața în joc pentru a nu mă lăsa pe mine rănit, în starea de plâns în care mă aflam, să petrec o noapte sub cerul liber, era una din acele grămezi de întunerec și grandoare care dăinuia așa de multă vreme prin Apenini nu atâta în fapt cât în imaginația d-nei Radeliffe.

După toată aparența castelul fusese foarte de curând și vremelnic părăsit. Ne stabilirăm într-unul din apartamentele cele mai mici și mai puțin somptuos aranjate.

Acesta se afla într-un turnuleț îndepărtat al clădirii. Ornamentele erau bogate dar totuși striccate și vechi. Pereții îmbrăcați cu tapete și împodobiiți cu numeroase și multiforme trofee armoriale împreună cu un neobișnuit de mare număr de picturi moderne în rame cu bogate arabescuri de aur. Spre aceste picturi, cari atârnav pe pereți, nu numai pe principala lor suprafață, ci și în foarte numeroasele unghiere pe cari arhitectura bizară a castelului nu putuse să le scoalească, spre aceste picturi, poate delirul meu începând mă silea să-mi îndrept tot interesul; spusei așa dar, lui Pedro să închidă jaluzelele grele ale camerei — deoarece se înnoptase deja — să aprindă brațele unui candelabru înalt de lângă capătul patului meu și să dea de o parte perdelele cu ciucuri, făcute din catifea neagră cari înveleau până și patul. Doream să văd îndeplinite toate acestea de dragul de a mă lăsa apoi în voia, dacă nu a somnului, cel puțin a contemplării acestor tablouri, și a lecturii unui volumaș pe care-l găsisem pe pernă și care analiza și descria fiecare tablou.

Multă, multă vreme cetii — și cu evlavie, cu evlavie cercetai. De grabă și minunat se scurseră orele și întunecatul miez al nopții veni. Dar nu mi plăcea poziția candelaburului și de aceea întinzându-mi cu greutate mâna spre el, pentru a nu mai deranja pe servitorul care moșia, îl așezai astfel încât razele să cadă mai din belșug asupra cărții.

Dar mișcarea produse un efect cu totul neașteptat.

Razele numeroaselor lumânări (căci erau multe) cădeau acum înăuntrul unei firide a odăii care până acum fusese acoperită de umbra grea a unui din stâlpii patului. În chipul acesta văzui în lumină vie un tablou cu totul neobservat înainte. Era portretul unei tinere fete. Îmi arunca în fugă privirile asupra picturii și apoi îmi închisei ochii. Ceeace făcui nu părea la prima cercetare potrivit cu propria-mi percepție. Dar, în timp ce pleoapele îmi rămăneau astfel închise, gândul căuta pricina închiderii lor. Era o mișcare impulsivă pentru a câștiga timp de gândit — pentru a mă încredința că vederea nu mă înșelase pentru a-mi calma și supune imaginația unei cercetări mai liniștite și mai sigure. Peste puține clipe privii din nou fix tabloul. Acum nu puteam și nu vream să mă îndoiesc de ceea ce vedeam bine; căci prima licărire a luminilor pe acea pânză, parcă risipise amorfizarea himerică care se abătuse asupra simțurilor mele și mă adusese la realitate.

Portretul, am spus deja, era acel al unei tinere fete. Un cap unic și umeri, lucrați în ceea ce tehnic se numește maniera à la vignette, mai mult în stilul capetelor favorite ale lui Sully. Brațele, sânul, și chiar extremitățile firelor părului respirat se topeau imperceptibil în vago, totuși adâncă umbră a fondului întunecat al întregului. Rama era ovală, bogat poleită și ornamentată în Moresque, ca lucrul de artă nimic nu poate fi mai minunat ca pictura. Dar nu puteam să fie nici execuția operă, nici nemuritoare frumusețe a feții, aceea care mă mișorase pe mine așa deodată și de adânc. Ar fi putut fi, cel mult, imaginația mea pe jumătate adormită și zguduită pe neașteptate care să fi luat capul drept acela al unei ființe vii. Văzui îndată că particularitățile desenului, deci ale vignette-i, și ale ramei ar fi trebuit să împrăștie un astfel de gând — ar fi trebuit să împiedice chiar existența lui de-o clipă. Cugetând serios

la acestea, rămăsei, o oră poate, pe jaluzelele așezate, pe jumătate răzimat, privirea fixată pe portret.

În sfârșit, satisfăcut că pătrunsesem taina adevărată a efectului lui, repede pe pat. Găsisem farmecul tabloului într-o deplină expresie plină de viață care, la început sperându-mă sfârșit prin a mă „contopi”, subjuga, îngrozind adânc și respectuoasă teamă reală candelabru în poziția-i de mai înainte. Cauza turburării mele fiind în mod certă înlăturată dinaintea ochilor căutai nerăbdător volumul care expunea picturile povestind istoria fiecăreia. La numărul care desemna portretul cetii acolo următoarele cuvinte vagi și licale:

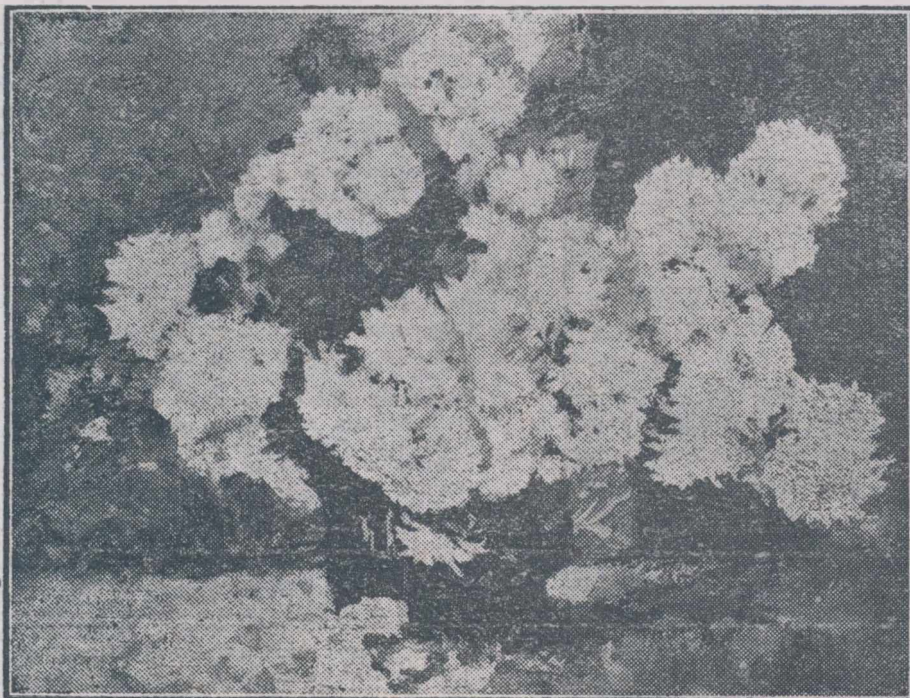
„Ea era o fecioară de-o frumusețe rară, dar mai ales plină de viață. Blestemat fu ceasul când văzu, iubi și mărită cu pictorul. El, pasionat, stăruia aspru și căsătorit deja cu arta sa; fecioara de-o frumusețe rară, dar care era de-o viață; toată numai inteligență și zâmbete și nebulatică menea tinerei capricioare; îndrăgind și bind toate lucrurile; urând doar care era dușmanul ei; temându-se nu de paleta, pensulele, precum și celelalte instrumente nesuferite cari îi răpeau dragostea iubitelui ei.

De aceea groaznic lucru fu pentru când auzi pe pictor vorbind despre rănjă-i de a face chiar portretul tinerei lui soții.

Dar ea era supusă și ascultătoare stătu cu blândețe multe săptămâni arândul în întunecata cameră de sus, turn, unde lumina se furișea pe cea gălbue, numai pe deasupra capului. Și pictorul, se fălia cu opera sa înaintea ceasului, zi cu zi. Ci el era un om pasionat, și sălbatec, și capricios care se pierdu în reverii; așa că voi să vadă cum lumina care cădea de palid în acel turnuleț singuratec teția sănătatea și voia bună a soției. Aceasta o vedeau toți, afară de el, totuși zâmbea și sta tot liniștită fără să se plîngă, pentru că văzuse că pictorul (care avea renume mare) simțea o deosebită plăcere lucrând; lucra zi și noapte pentru a o picta pe ea, pe aceea care o iubia așa de mult, dar care tot devenea din zi în zi tot mai tristă și slăbită. Și într-adevăr cei puțini care văzură portretul, vorbiră de asemenea așa, în cuvinte șoptite, ca de o strană minune, și ca de o dovadă nu numai talentului pictorului cât și a dragostei sale nemărginite pentru femeia pe care o pictase așa desușvârșit. Dar în cele urmări, cum lucrul se apropia de sfârșit nimeni nu mai fu primit în turnul căci pictorul ajunsese sălbatec în urmăriile sale în care puneă toată căldura și rareori își ridica ochii de pe pânză, chiar pentru a privi fața soției sale, nu voi să vadă cum culorile pe care le împrăștia pe pânză erau smulse obrajii aceleia care sta lângă el. Într-o zi când multe săptămâni trecuseră, puțin mai rămăsese de făcut (o atingea de pensula la gură și o nuanță la ochi inima „ei” pâlpi din nou ca flacăra la pîi.

Și după ce pensula fu aplicată și urmă culoarea, pictorul rămase, pentru o minută, fermecat în fața operii care o săvârșise; iar, în clipa următoare, în timp ce nu-și lua ochii de acolo, începu să tremure, se îngălbeni și îngrozit strigă: Da, aceasta e Viața însăși.

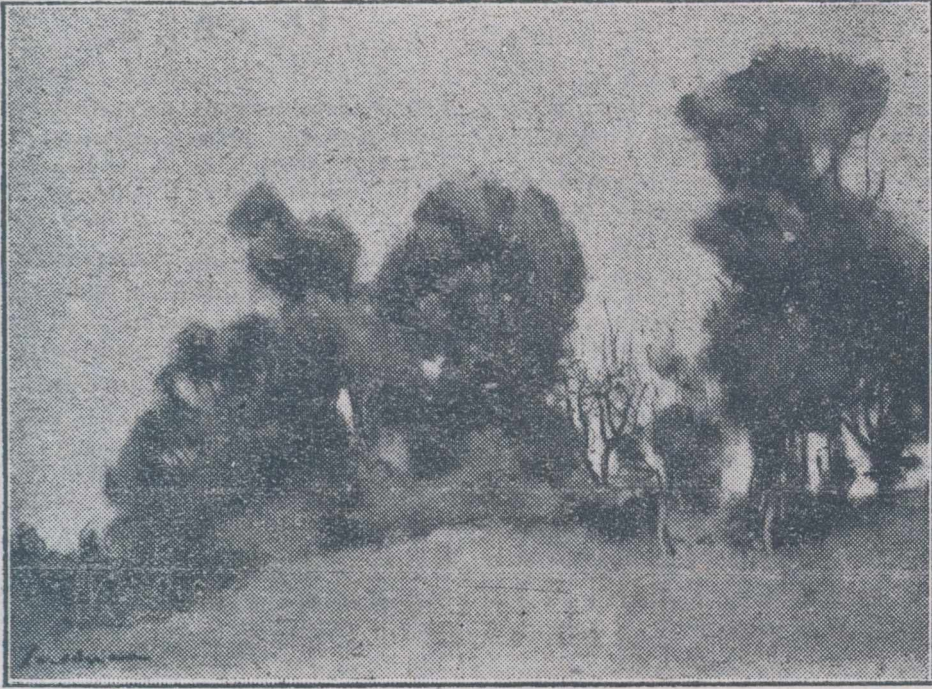
Se întoarse repede spre a-și privi obraji. ...dar: —Ea murise!”

ȘT. LUCHIAN: CRISANTEME

Din englezește de
TRAIAN ȘTEFANOVICI

ȘT. LUCHIAN: PEISAJ

DAIMONION

V

GOETHE ȘI FILOZOFIA ISTORIEI

Tinerețea prodigioasă a lui Goethe coincide cu întâiele mijiri curioase a filozofiei istoriei. Herder, cel mai complex filozof istoric al secolului al XVIII-lea, deși numai câțiva ani mai în vârstă, i-a fost cel dintâi dascăl de seamă. El i-a deschis ochii asupra importanței deosebite în domeniu istoric a factorilor etnici și asupra altor puteri creatoare, pe cari filozofia istoriei de mai târziu dintr'un rău înțeles spîrit de simplificare s'a străduit să le anuleze pentru ca rotunda identitate a formulelor teoretice să nu suferă nici o știrbire. Contactul plin de îndemnuri cu gândirea lui Herder a fost totăritor pentru Goethe. Rămâne o întrebare pentru biograf: dacă nu cumva prin aceasta s'a trezit în el înclinarea atât de prețioasă de a privi lucruri, fenomene și evenimente totdeauna dintr'un multiplu punct de vedere. Sigur este că în e privește atitudinea în fața fenomenului istoric Goethe a acceptat cel puțin ugestiile herderiene. Goethe a mai azisat în bătrânețe și la triumful, încoronat de recunoașterea puterilor lumesti al deilor lui Hegel. De la Herder la Hegel piritul de sinteză istorică a făcut un alt enorm, dar Goethe cu simțul de măsură ce-l caracterizează, nu s'a lăsat secus nici de d'alectica întortochiată în act de trei, nici de „întoarcerea la sine” ideei în marș universal, nici de foarte spîritoarea teorie despre „cursele, raunii absolute”. În genere, se poate afirma fără nici o șovăire că Goethe a ost un cap antiistoric. Istoria îl atrăgea ai mult prin precipitățile ei mitice-legendare, așa dar prin creațiile ei cari găsesc oarecum în afară de timp. Istoria aparițiilor temporale și a succesiunilor cauzale îl lăsa indiferent. Când tăiele cercetări serioase, științifice, au ceput să răstoarne anume mituri și să strame aureola legendară a vechilor o, el n'a găsit pentru toată acea trui savantă decât un cuvânt de protest. etesta historismul cu o mișcare bănuire din umeri și nu voia nici decum

să înțeleagă utilitatea în adevăr foarte problematică a d'strugerii miturilor istorice. Protestele sale s'au dovedit a avea un temei destul de adânc. Astăzi cercetători de seamă ai trecutului încep să scrie istoria — nu a lui Cezar ci a mitului lui Cezar, fiindcă revenind la înțelepciunea lui Goethe mitul unui om li se pare cel mai prețios produs al trecutului și al tuturor frământărilor istorice.

Adversar atât al istorismului fără de linie cât și al speculațiunilor de extremă simplificare a faptelor pe un fondal metafizic, Goethe își avea totuși părerile sale asupra istoriei, deși ea îl interesa relativ mai puțin decât alte laturi ale realității. Evoluționismul herderian era mult mai aproape de stilul gândirii sale. Imaginația plastică a lui Goethe a lăsat posterității un simbol al evoluției istorice. Evoluția istorică a omenirii s'ar face în chip de „spirală”. Istoria ar fi o creație cu reveniri pe un plan superior, o înaintare în care nici o epocă nu se repetă exact la fel și în care revenirile se săvârșesc veșnic pe altă suprafață ca răsucirile în progresiune ale unei spirale. Imaginea e sugestivă și zace tocmai la mijloc între simbolul liniei drepte al acelor cercetători de azi cari văd în istorie o înaintare dreaptă în timp, o pură creație totdeauna nouă și între simbolul cercului al acelor cari aduimecă în evenimentele ei anume legi ce implică repetiția. Concepția despre istorie a lui Goethe e aforistică, fragmentară. Ca multe alte concepții ale lui ea e întretăată și de mitul demonicului, care pe noi ne interesează îndeosebi. Istoria e între altele, după Goethe, cel mai rodnic domeniu de manifestare al „demonicului”. Pentru a se manifesta cât mai impozant demonicul își alege personalități de format ca Petru cel Mare, ca Frideric, sau ca Napoleon. Ceeace înseamnă că istoria în culminațiile ei e în proporție copleșitoare opera demonicului. Dar lucrul acesta nu e tocmai nou

după cele ce știm până aici despre demonic. Uimitor de adâncă pentru timpul lui Goethe, cu înclinări atât de rationaliste, este însă o altă observație a lui pe care am putea-o resuma astfel: „Demonicul își alege cu preferință timpuri turburi. Intr'un mare oraș el nu prea găsește un teren potrivit”. — Cu alte cuvinte: timpul demonicului, sau al mării creați pozitive și al faptelor ce fascinează veacurile, e timpul tulbure, caotic, de criză și întunecare, de dezechilibru și fierbere. Peste epocile lucide demonicul nu se coboară în chipul limbilor de foc inspiratoare oculte de gânduri și fapte ce rămân. Ceeace urmează e o simplă și logică consecință: intr'un mare oraș, produsul caracteristic al epocelor lucide și de înaintată civilizație, demonicul se sufocă, ne mai având nici un prilej de a târi după sine o mulțime fără credință cu obiceiuri intelectuale.

Ce rămâne după toate acestea din povestea „luminosului” Goethe? Omul care-și purta simpatia prin vremuri turburi cu vârtejuri întunecate în care se întrupa demonicul, genul clar-obscur al istoriei, omul acesta nu poate să fie numit fără rezervă „luminos”, decât de o critică fără adâncime și lipsită de orice înțelegere pentru umbre și penumbre. Goethe a iubit întunecatul și turburele tot așa de mult ca și luminosul. Suflul de-o complicată structură interioară refuză postum cuvintele pe cari o anecdotă fără profunziune i le atribuie pentru clipa morții.

LUCIAN BLAGA

In furtună

Vântul ridică și lasă
 Tabla de pe casă
 Perdeaua mi ridică
 Și mi-e frică:
 Strigoii ce sbor prin furtună
 Se adună
 La geam să mă vadă
 În odaie să-mi cadă.
 Stelele au pierit,
 În depărtare a trăznit
 Și tu n'ai venit...

Că norul se lasă
 Nu-mi pasă
 Mă duc,
 Mă duc să Te-aduc.

Trăznete cad
 Și în vad
 Mor licurici
 Cu aripi mici.

Norii-strigoii
 Cu luminile moi
 de fulgere în gură
 Mă fură
 Lacrimi și ploaie
 Mă moaie
 Inima ca o frunză de lut
 Mi-a tăcut
 Poate am murit
 Și n'am simțit..

FLORICA MUMUIANU

I D I L Ă

Azi de dimineață se întunecase în bibliotecă. Incepuse să plouă. Eram oboșită și îmi plecasem capul pe mână. Credeam că nu mă vede nimeni, dar am simțit ochii lui așintîți asupra-mi și am roșit. Am început să citesc, dar n'aveam nici un dor să sfârșesc cartea și mă bucuram de câte ori întâlneam rânduri cari trebuiau fi copiate. Le transcriam fără grabă, cu gândul intraiuri. Am transcris așa aproape două pagini.

Nu îndrăzneam să ridic ochii și să-l privesc, dar știam că și el e tot atât de neatenț ca și mine. După câte am aflat dela ajutorul de bibliotecar, își prepară lecția. Nu știa cum îl cheamă, și nu am avut niciodată curajul să-i cercetez fișa după ce pleacă. Știu că citește cărți germane, de istorie veche. Poate și el s'a interesat de mine. Și poate s'a intristat aflând că nu consult tomuri germane, ci cercetez istoria artelor. S'au poate n'a aflat nimic.

E ciudat însă cum nu ne cunoaștem nici până acum.

Ne întâlnim de șeisprezece zile și citim la aceeași masă. El mă salută când vine, și eu zâmbesc mulțumindu-i. Nî mi-a vorbit încă niciodată, dar l-am auzit vorbind cu bibliotecarul. Are un glas foarte plăcut.

L-am vorbit mult Ileanei, ieri seară, despre tînărul dela bibliotecă, și azi dimineață toate fetele știau de „idilă“. Am fost nevoită să neg totul, și eram supărată că roșeam și îmi pierdeam cumpătul. Ileana mi-a spus că sunt îndrăgostită și eu am amenințat-o că nu-i mai împrumut cărți dacă nu încetează să mă închipuie asemenea prostii.

Sunt aproape sigură că mă iubește. Azi l-am surprins privindu-mă pe furis. Am roșit amândoi. Când a plecat mi-a spus corect: „bună ziua, domnișoară“ — și eu i-am răspuns cu căldură. A rămas poate mirat privindu-mi strălucirea ochilor. Eram atât de fericită. Și n'am putut să mă ascund. Dar am avut timpul să observ că și lui i-a adus mare bucurie fericirea mea.

Nu m'am putut opri și i-am mărturisit Ileanei bănuelile mele, după ce am silit-o mai întâi să-și dea cuvântul de cinste că nu va spune nimic la facultate. Ileana s'a arătat foarte mirată și mi-a făgăduit să vină și ea la bibliotecă. N'a

venit până acum pentru că n'o interesează cărțile de istorie și de artă. Citește la „Fundatie“ romane franjuzești sau cursurile pentru examen. Ileana e o fată foarte puțin curioasă și foarte ocupată în timpul zilei. Dar e o foarte bună prietenă.

Azi n'a venit la bibliotecă. Am fost neliniștită toată dimineața. Poate era bolnav, sau poate părăsise biblioteca. Mi-a spus de mult d. Zama că e un băiat foarte bun care va avea bursă în Italia. Eram necăjită gândindu-mă c'a plecat fără să mi-o spună și mie. Ar fi putut s'o facă.

Dar nu era bolnav, nici nu plecase în Italia. A venit după amiază, tot atât de punctual ca și până acum. Mi-a părut foarte bine. Imi bătea inima. „Păcat că sunt atât de urâtă“, m'am zis, — și m'am întunecat. Dar fetele pretind că nu sunt urâtă. Și eu, acum, știu că nu sunt urâtă.

L-a văzut și Ileana.

— Vai, dragă, ce interesant tip!...

Mie îmi bătea inima de bucurie. Ileana îl privea, curioasă, cum răsfoia prin cărți și cum se încrunță. Avea o mulțime de caete lângă el, pe masă.

— Tip de om superior, mi-a șoptit.

Eu i-am apucat mâna și i-am spus să vorbească mai încet. Dar pentru că mă roșisem, pleacă ochii și mă prefăcui că urmăresc cu încordată luare aminte ultimele pagini din „Histoire des origines de la France contemporaine“. Dar nu puteam pricepe nimic, și preferai s'o ascult pe Ileana. Mi-a spus că are ochi foarte „interesant“, o frunte mare, de gânditor, obraji fini și buze ironice.

— Ți l-aș ales foarte bine! — și a răs, veselă. Am încercat s'o conving că vorbește copilării.

Mie îmi părea însă bine de cele ce credea Ileana. Mă făcusem mai îndrăzneată și l-am privit de mai multe ori, câteva minute. Mi-am dat într-adevăr seama că are o frunte mare și părul foarte frumos ondulat. N'am putut să-i observ buzele ironice. El a ridicat într'un rând ochii, dar zărindu-ne pe amândouă privindu-l lung, — și i-a plecat numai decît pe carte, aprinzându-se la față. M'am roșit și eu.

Ileana se plictisise și începu să-și cerceteze vecinii. A făcut o glumă răutăcioasă asupra celui mai erudit cetitor din bibliotecă, pentru că avea gura mare și

O rază

Privesc pereții-aceștia decorați
Și-mi pare că-i privesc întâiuoară;
Portrete, oameni mari de-odinoară;
Pocși, creștini cucernici, împărați.

De-o rază din amurg iluminași
În jurul meu străbunii mă 'nfoară,
Căci iată-i: deodată invidiară,
Zâmbind cu ochii mari, catifelaji.

Un gând cum nu se-aseamănă în fire,
Un zâmbet blând și fără tîlmăcire
Lucește 'n ochii lor înrouași.

Dar soarele 'n pămînt se lasă-alea
Și ochii se-adâncesc înlăcrămași,
Sub gândurile negre din sprincene.

MIHAIL CELARIANU

ochelari de nichel. A privit încudată pe d-ra Ileana, care poartă coc și ridică ochii încrunțată la cel mai mic zgomot. Apoi a examinat cu bunăvoință pe ajutorul de bibliotecar, care moțăia sub o rază de soare.

Pe el l-a mai privit odată înainte de a pleca și mi-a spus că e prea interesant ca să nu-i facă cunoștința.

Îl cheamă Dumitrașcu, Lucian Dumitrașcu. Ileana mi-a spus că își ia acum în vară licența, și la toamnă pleacă la școala română din Roma. Mi-a mai spus că nu e un „tip“ atât de interesant pe cât crezuse. E timid și când vorbește, pleacă ochii în podea. E sărac, — și publică o carte la Academia Română. O carte despre Traci, după cât a putut înțelege Ileana.

Eu am fost foarte fericită când am aflat toate acestea. De ce nu vrea să mă cunoască?

Știu de mult că e timid. Sunt patru luni de când ne întâlnim zi cu zi la bibliotecă și îmi zice tot numai: „Bună ziua, domnișoară“. Domnișoara Ileana îl cunoaște, dar n'am avut curajul să vorbesc cu ea despre el. Caut să mă arăt cât mai indiferentă.

Am avut atâtea examene de dat, încât n'am găsit timpul să mai scriu în „Jurnal“. La Biblioteca am fost și ieri. N'a venit. Am vrut să întreb pe d. Zama, dar domnișoara Ileana era de față, — și am renunțat.

Azi s'a închis Biblioteca. Și tot azi mi-a spus mama că în vara aceasta nu pleacă nicăieri. Nu-mi pare nici rău, nici bine. Ileana și-a cumpărat o sumedenie de cărți, și pentru că ea la Constanța n'are să citească aproape nimic, — mi le-a lăsat mie. Sunt cinci volume de Proust, și Cocteau, și du Gard, și Sandry.

Mi-am comandat și eu câteva cărți.

ȘT. LUCHIAN: PEISAJ URBAN

„Arta nouă“

1

August, împăratul roman, fu rugat de un soldat roman cărui îi se făcuse o dreptate, să-l ia sub ocrotirea sa. Împăratul îi dete pe unul din curtezanii săi ca să-l însoțească la judecători. Soldatul zise:

— Doamne, nu tot astfel m'am purtat cu Măria Ta; când erai în primejdie bătălia dela Actium eu însu-mi am ratat în luptă.

— Zicând aceasta soldatul își descoperi pieptul și arătă rănile ce primise. Înci August merse el însuși să apere soldat în fața judecătorilor.

*

Diogene fiind întrebat de cineva când vine ca omul să se căsătorească, răspunse:

— În tinerețe e prea de vreme, la bățeje e prea târziu!

*

Un cerșitor cerșea lui Jules Sandeau, șitorul găbind pomană insuficientă, puse cu un aer disprețuitor:

— Doi gologani! Ce vrei să fac cu ti doi gologani ai d-tale?

— Urte ce, amice, răspunse Sandeau, îi da celui dintâi sărac pe care îl vede ni în cale!

*

Un ovin, pepiner la Grădina Plantelor, se într'o zi directorului său, Buffon frumose smochine. El a însărcinat omisionul pe un servitor considerat aiiv. Pe drum servitorul mănăncă o hînă. Buffon, care se aștepta la ceru pe cealaltă servitorului. Acești mărturisii greșala.

Cum ai făcut asta? tipă Buffon. Așa! — răspunse servitorul, băgând ră și mănecând a doua smochină.

*

Generalul de Rivaroles Piemontais făcuse serviciul Franței, și-a pierdut un din cauza unui obuz. La lupta de Waterloo erwindeu o akă ghiulea sfărâmă în sânul său de lemn și-l răsturnă. Ridicase teafăr, generalul începu să

— Urte ce proști sunt! Au pierdut o a. Ei nu știu că am alte două în rezervă în cufărul meu!

RUD. A. KNAPP

mi-a dat trei mii de lei, ca întotdeauna când trec examenul cu bile albe. Când gândit mereu la el, și am să-i cîntarea despre Traci, — când va

nu l-am mai văzut.

Pe 9 Iulie, a fost cea mai fericită viața mea. Pentru că s'a întors dela garnizoană, — și mi-a spus abește!

— Am văzut eu cât de frumos s'a jorgel: are sprâncene negre și și, fierbinți. Tanti i-a făcut de încă nouă. Il prinde minunat. Vorult, mult, de mă amețește. Mă varte îndrăzneț.

MIRCEA ELIADE

La întrebarea „ce este arta“? Croce spune într'un loc, făcând o glumă, că arta este ceea ce cu toții știm că este. Și Croce spre a arăta că gluma sa nu e lipsită de un oarecare temei, spune, că, dacă n'am ști într'un anumit fel ceea ce este arta n'am putea în nici un caz să ne punem o asemenea întrebare, căci orice întrebare implică o anumită noțiune a lucrului, asupra căruia se discută și că desemnându-l într'o întrebare, el este prin însăși aceasta calificat și cunoscut.

N'am putea prin urmare să ne întrebăm, ce este un lucru, fără ca acel lucru să nu fi fost înregistrat de ecranul nostru mintal, adică fără să fi luat mai întâiu cunoștință de el, fie că e vorba de o cunoaștere clară ori obscură fie de una confuză ori distinctă.

E adevărat însă că despre artă noi aveam până acum o cunoaștere mai mult obscură și confuză decât clară și distinctă. Și când toată lumea se întreabă „ce este arta?“ e vorba de un răspuns clar și distinct pe care îl vom cu toții, nu de unul obscur și confuz. Prin ajutorul acestuia din urmă, numai aflăm, firește că arta este ceea ce cu toții știm că este. Din glorioasa năzuință însă de a da un răspuns clar și distinct, cugetarea contemporană părăsește vechea cărare și răspunde, că arta este ceea ce fiecare dintre noi își închipue că ar trebui să fie. Și atunci înțelegem, spre a întoarce pe dos acele „cocasseries de parade forane“ ale lui Max Jacob, că arta nu este nici ceea ce este nici ceea ce nu este nici ceea ce am voi să fie; nici ceea ce credem, că este; nici ceea ce ar putea să pară, că este, dacă n'ar fi ceea ce este.

În felul acesta „estetica nouă“ devine o cură de alienificare mintală, în care fiecare alienat devine un alienat și fiecare om de treabă un nebun, care mănâncă pahare, înghite furculițe, cuțite, linguri și picioare de cristal; care atacă violent cu gura căscată, bufetul din sufragerie, dulapul cu rufe din dormitor, devenind indispensabili, gulere și ciorapi. „Și când va fi devorat totul“ scrie d. T. Arghezi într'un foarte spirituale răspuns „omul găsindu-se în fața unicului organ al maimușii, pe care — vai! — l'a pierdut în preistorie în luptă cu crocodilii va mânca amintirea unei cozi“.

*

Arta trebuie să fie așa dar — și contemporanii se îndârjesc s'o realizeze—ceva... așa... nu știu cum... dar în tot cazul singular... extraordinar; toți să admire și nimeni să nu înțeleagă. Și fiindcă poezia este singura artă, care a păstrat de la început cu viața omenească o legătură strânsă, slujindu-se de cuvinte care deșteaptă în mintea noastră anumite înțelesuri, s'a deslănțuit împotriva ei o sângeroasă prigonire din partea celorlalte arte.

Poezia n'are ce căuta în muzică „spre pildă, după cum nici muzica nu trebuie amestecată pentru demnitatea sa estetică în poezie. Romanticismul, care n'ar fi fost de cât o euphorie vagă și difuză, un mariaj nepotrivit între cuvinte sonore și noțiuni vagi, el ar fi creat acel verbalism muzical, pe care îl găsim chiar și în titlurile volumelor scrise de romantici.“

Harmonies (Lamartine); Les Symphonies (Laprade); Les cinq cordes du luth (Soulary); Andantes (Fleury); Ballades et Mélodies (Fontanay); Mélodies (Pot-hier); Préludes (A de Loy); L'âme sonore (Pocat); Demi-tons (Guerrois); Orchestres (Larguier); Symphonies pyrénéennes (Lafayette); La flûte d'argent (Brunne-

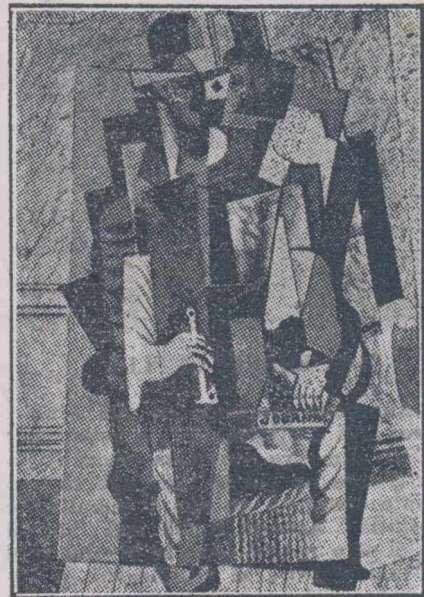
teau); La viole d'amour (Marieton) etc., etc.,. Iată o adevărată înjosire a muzicii.

„Gustul pentru muzică însemna pentru romantici gustul pentru vag“, scrie A. Coeuroy, „Poezii știu să vadă dar nu știu să asculte, fiindcă nu e destul să poți visa ascultând muzica, spre a o înțelege (Journal de Psychologie, 15 Mars 1926).“

Cu alte cuvinte nu vei putea să pătrunzi, să simți, să trăiești muzica decât cu condiție să fi tu însuși într'un fel sau altul muzicant.

Altminteri acea așa zisă muzică a sferelor, acele forme sau gesturi sonore, care ar crea extazul, sau beția sufletească și acel „nu știu ce“ despre care ne vorbesc poezii, toate acestea nu sunt de cât dovezi „ignorantei sau ale ingenuității lor“.

Un muzicant va căuta o materie sonoră deschisă numai pe un plan strict muzical, ne spun specialiștii; el nu va căuta valoarea și sensul muzicii în sentimentele de vagă reverie sau de evocare plastică, cum fac poezii, care, auzind o simfonie dobândesc printr'o ciudată transformare dorința vagă de a evada din ei însuși spre a se contopi cu universul fără margini.

PICASSO: DESEN

Muzica nu va exprima sentimente a spus printre cei dintâi E. Hauslick (Vom Musikalisch Schönen, Leipzig, 1854); iar de atunci ni se explică mereu, că muzica însemnează numai un torent sonor care izbucnește, un fluviu de sonorități fără nici o semnificație sentimentală sau imaginativă, sonorități, care se atrag, se aglomerează, urmând afinități a căror exegeză are ca unică datorie să definească legea muzicală (Boris de Schloezer). Să ne gândim, spre pildă, la acele „Arabesques“ ale lui Debussy. A. Coeuroy crede, că n'ar trebui totuși să ștergem din vocabularul esteticii muzicale cuvântul „expresiv“, dar, că el ar trebui curățit de conținutul său literar care viciază sensul muzicii adevărate. Când Stendhal a îndrăznit să scrie viața lui Rossini, Berlioz a tăbărât pe el în felul acesta:

D. Beile, sau Bayle sau Baile, care a scris o viață a lui Rossini sub pseudonimul de Stendhal și cele mai iritante stupidități asupra muzicii în genere al cărei sentiment credea, că-l are“...

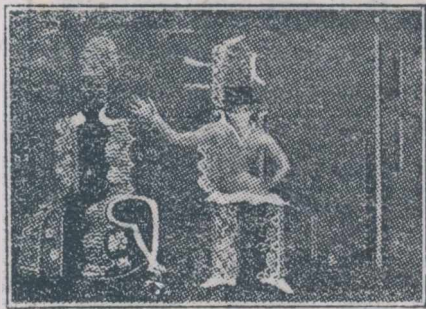
Când Balzac a cutezat analiza lui „Moise” al aceluiași Rossini, tot Berlioz s'a ridicat strigând:

„Când Balzac scria „Gambare” și încerca analiza tehnică a lui „Moise” de Rossini; când A. Planche îndrăznește să impune ciudata sa critică asupra „Simfoniei eroice”, amândoi erau nebuni. Nu mai că nebunia lui Balzac te încânta, căci el admira fără să înțeleagă sau să simtă, în schimb însă se simțea entusiasmul.”

Probabil că în fața acelei „Philosophie du gout musical” a lui Pierre Lasserre, Berlioz ar fi avut aceeași revoltă de „specialist” împotriva amatorului prezumțos. Aniul a analizat acel „quatuor în re minor” de Mozart, acordându-i o interpretare literară, adică a arătat, cum opera aceasta a lui Mozart reprezintă o zi petrecută de acele suflete atice, care anticipează asupra seninătății Elyseului.

Toți muzicanții s'au indignat fiindcă „programarea” muzicii a fost mereu un motiv de revoltă la muzicanții contemporani, pentru care arta lor e numai un fenomen de acustică din fizica generală. Wagner plastrona în genere împotriva amesturării poeziei, deși el, ca autor al dramei muzicale, era mai puțin autorizat pentru aceasta.

O simfonie există în sine și pentru sine, nu spre a face să fiarbă sângele unui burghez, a exclamat odată Wagner și era încântat, probabil de panasul romantic al afirmației sale.

MAX ERNST: CUPLUL

Wackenroder proclama cu altă ocazie: „Ce vor toți „rațiocinanții” aceștia, care caută cuvinte spre a explica operele muzicale și care nu pot să înțeleagă că toate aceste opere nu au nici o semnificare expresibilă? Această limbă mai bogată vreau eu să o reduc oare la nivelul unei limbi mai sărace; să zdrobească în cuvinte tocmai aceea ce disprețuește cuvântul? Sau sunt ei incapabili să simtă fără ajutorul cuvintelor?”

În fond însă această ofensivă împotriva poeziei e aparentă numai. Esteticienii amintiți consideră muzică, deși nu o spun deadreptul, ca un fel de lirism suigeneris, care nu e nici descriptiv, mai puțin narativ și în nici un caz analitic. De aci osanalele tuturor pentru Bach de altă dată și acum pentru Debussy și mai ales pentru Stravinski ce nu urmărește de cât pure efecte lirice dintr'un simplu joc de sonorități ca în faimoasa sa „Simfonie pentru instrumente de vânt”. Jean Cocteau a decretat acum de curând că E. Satie este superior tuturor într-un cât el este un adevărat Cézanne al impresionismului muzical, un adevărat creator de luminozități sonore, care extirpează orice semnificație muzică.

Să mai vorbim de acel Russolo, care cu ocazia primului congres futurist ținut la 23 Noiembrie 1924 la Milano, a reamintit încercările sale făcute la Paris, expunând un instrument muzical „harmoni-um de bruiteurs” cu care obține timbruri variate pe un singur clavier ca acel al pianului? El propune concepția inar-

moniei și insistă asupra noilor posibilități cu adevărat infinite a acestei viziuni muzicale absolut diferită de armonia tradițională ce se poate considera ca verticală, pe când inarmonia poate fi reprezentată printr'o orizontală pe care navighiază într'o formă inarmonică trecerea de la tonurile joase la cele înalte și vice-versa.

Și probabil că Marinetti îl mângâie oblic cu privirea sa de șef al școlii!

În artele plastice problema frumosului dobândește aceeași soluție. Cubismul, neoplasticismul, constructivismul, purismul, integralismul și celelate, pe care nu le mai știm, încearcă un frumos tot așa de inedit pentru posibilitățile de înțelegere ale minții omenești.

Rezemată pe aforismele unui Picasso. Braque sau Juan Gris, în timp ce ideea încolțise în încuperea unui suflet ca al lui Cézanne sau Seurat; pe studiile critice ale celor doi Raynal sau acum în urmă pe întreaga revistă „L'esprit nouveau” de sub conducerea lui Ozenfant și Jeanneret; fără să ne mai referim la sprijinul liric al unui Guillaume Apollinaire (Les peintres cubistes 1913) sau al unui Jean Cocteau (Le coq et l'Arlequin, 1919) plastica nouă își taie drumul ușor prin omătul nedumeririi universale.

Muzica pornise ofensivă împotriva poeziei, plasticii nouă, deopotrivă: consideră cubismul, spre pildă drept o poezie plastică. (Pierre Reverdy Le cubisme, poesie plastique, 1919).

Fără să fie o reabilitare a poeziei de către o camaradă a sa, fiindcă în fond această plastică nouă își face despre artă o aceeași părere ca și muzica nouă, punctul de vedere arborat de plastică nouă sfărâma și mai decisiv legile cunoașterii ce au izvorât din atributele omenești, nu din tendința de a fi original.

Toți teoreticienii aceștia, sau artiștii, care au încercat să realizeze principiile formulate, deși de fapt cei dintâi au urmat după ceilalți, consideră arta drept o izbucnire lirică, care poate lua fie forma plastică, fie cea muzicală, fie chiar și cea... poetică.

Plastica ar fi, adică ar trebui să fie, dacă n'ar fi ceea ce în realitate continuă din nenorocire să fie — o spun toți aceștia — o manifestare cu scopul de a crea în spectator o stare lirică prin mijloace senzualiste (A. Ozenfant—Sur les écoles cubistes et post-cubistes, în „Journal de Psychologie”, n. cit. 1926). Până aci la urma urmelor, nimic prea nou, afară poate de o foarte eroică dialectică cam confuză, întru cât dacă stare lirică la spectator însemnează contemplant, iar izbucnirea lirică la creator însemnează concepție de artă, atunci nu vom rămâne de loc copleșiți de uimire în fața unui miracol. E gămălia chibritului mutat de la capătul din dreapta la cel din stânga de către un fabricant plin de imaginație profesională.

Teoreticianul adaugă însă: „Revoluția cubistă se semnalează prin eliminarea aproape totală a „subiectului”; înlocuirea imitativului cu „creativul”; aducerea spectatorului într'o „stare”... lirică neîngreunată de către legăturile realului (A. Ozenfant, art cit.). Și iată cum aparenta nepotrivire dintre estetica apoetică a muzicii moderne se găsește mână în mână cu estetica poetizantă a plasticii contemporane.

Plastica este așa dar o poezie în forme și culori întocmai ca și muzica, o poezie de sonorități. Dar să nu uităm că poezie însemnează lirism pur adică pasivitate activă dincolo de lumea realului.

Arta este, va trebui, sau ar trebui să fie „un purgativ cu care să ne curățăm sufletul încărcat de ambianță”, fiindcă dacă e vorba de lirism, trebuie să înțelegem prin aceasta uitarea desăvârșită a

Lucrătorii

A amurgit
Și de prin fabrici, sonde, - ateliere
În răgușite fluere de horn,
Ce se topesc în fumurateci sfere,
În pâlcuri lucrătorii au pornit.

De munca de cu zi
Sunt slabi și negrii, zoiși și rupși
Par
Diavoli sau stafii
Ce au fugit de morți printre cei vii.

Cum case în oraș nu's pentru ei
Pe dealuri noaptea sunt siliți să treacă
Spre satele de unde sunt veniți
Și-unde odihna nu le e săracă...

Și'n răgușite fluere de horn
Ce cântă-a cobitor „marș de plecare”...
Petrol pe facile îndemânateci torn
Și-și luminează calea 'n depărtare...

STELIAN CONSTANTIN

realului, care obosește viața. Poezia formei și a culorii să nu aibă nici o legătură directă cu lumea fenomenală (Ibid. pag. 293—294).

Un peisagiu, o moară, o frântură de cer, o catedrală chiar nu vor fi de că simple pretexte pentru irizări chromatice.

Și ca să nu ne îndoim, că lirismul fa de poezie nu însemnează mutarea gămăliei chibritului de la capătul din dreapta la cel din stânga și că muzica și înțelege foarte bine cu plastică, A. Ozenfant insistă: „Subiectul juca un rol de tul de important în pictura veche; semnariul emana din emoțiunile „literare” pe care cubismul le respinge de la 19 (Ibid.).

Deci se vor inventa forme și culori câteodată formele sau culorile esențiale obiectele existente vor subsista dar acestea nu vor mai figura de cât pe jocul pe placa sensibilității noastre elementelor lor constitutive împreună firește, cu asociațiile declassate cu acele prilej. Cu un cuvânt, emoțiunea nu vine de la un spectacol exterior reproduc sau pictat pe pânză, ci din lăuntru al tabloului: tablou-obiect”.

„Chiar dacă vei găsi într'un portret constructivist”, cum zice d. T. Arghezi, „pe te cu unsprezece profiluri, cu un ochi deasupra pălăriei și cu celălalt pe mușchi... fire de mustați ivite în spinare pe sacou, nasul demontabil și ghetele când corp cu ființa...; chiar dacă loc de creier un portret ar purta în ochi, un grilaj de lemn vopsit verde, pe care se uită încoace un câine dresat și o inscripție: „Sunăți”; chiar dacă portretul ar fi ogreantat cu 10—15 pace de aluminiu așezate în dosul ochii, în cât ar fi de ajuns un bobâș în ultimul capac, pentru ca portretul să înnebunească”, ei bine! asta nu însemnează de cât că nu știi să interpretezi adevărata taină a frumuseții, că ești ignoranț și că viața, fiind prea mediocră gustul tău s'a atrofiat.

A. Ozenfant îl va lua însă în seriozitate d. T. Arghezi și-l va completa pe tabloul acesta. „Se poate ca muzicanții chiar trebuie ca el să nu imite zgomotele din natură, în schimb el va impleti aceste așa fel, ca efectul să fie oare interior muzical; în pictură la fel, tabloul nu mai este un releu între natură și spectator; tabloul lucrează direct pe spectatorului; fotografia chiar artistică este un releu; o fugă de Bacchus e un releu; cântecul privighetorii în „Simfonia pastorală” de Beethoven e un releu. Tabloul constructivist nu

releu. Portretul lucrat în capace de aluminiu și articulat din piese demontabile nu e un releu, este un lucru în sine. Artă nouă înseamnă suprimarea acestui releu. (Art. cit. pag. 295). Omul trebuie să-și mănânce releul întâi și pe urmă să se apropie de artă nouă! Așa în căut soluția propusă de d. Arghezi ca omul să-și mănânce caada e ineficace.

Universalitatea unei opere de artă se găsește numai în senzație și puterea acestui limbaj direct al formelor al culorilor și al asociațiilor prime de idei reprezintă un dispozitiv imperativ destinat să aducă pe contemplator într-o stare fizico-psihologică voită de artist, găsind constantele principale ale sensibilității și ale afectivității noastre cu scopul de a crea un fel de clavier al expresiei, pe care diferențele personalității să poată executa concepțiunile lor, transmitând astfel emoțiile lor cât mai universal și mai imperativ posibil.

Astfel așa dar se crează un fel de clavier al formelor elementare (spre pildă capacele de aluminiu) care față de clavierul asemănător al culorilor sistematice (d. T. Arghezi socotea că gardul era verde!) constituie analogul unui pian muzical ce are 96 de note necesare și suficiente alese în infinitul sunetelor și care sunt un vocabular destul de bogat pentru artiști atât de diferiți ca Bach, Liszt, Debussy sau Staowinski.

Planul pictural sau sculptural nu va servi spre a reprezenta ceva, fiindcă arta nu trebuie să reprezinte nimic. Trebuie să te așezi „într-o stare prealabilă de contemplare pasivă, acritică, receptivă” (art. cit pag. 300).

Este tocmai starea celui ce vrea să guste muzica.

Într-un tablou „pompier” contemplativ se mărginesc să citească reprezentările. Un sân, spre pildă, într-un tablou cubist va avea ca scop principal să ne facă numai să încercăm o senzație specifică a acestei forme particulare, nu ne va face să citim reprezentarea sânilui pe pânză.

Observații ce aberație poate comite un profan, care văzând capace de aluminiu într-un cap de om, a luat aceste capace drept... capace și nu a înțeles clovența senzației specifice a capaculu...!

În artă trebuie să fim hipnotizați, căci arta deși are ca scop frumosul, firește, însă frumosul trebuie să fie fără semn adică o oarecare emoție intensă, pe care fiecare dintre noi să o simtă în fiecare caz particular ca agreabil sau dezagreabil, dar niciodată cu indiferență. Să auzi, să vezi, dar să te ferești a înțelege.

Capace de aluminiu, un grilaj de lemn vopsit verde, un câine dresat și o inscripție: „Sunăți”, toate acestea înseamnă un clavier de senzații de care însă este legat „registru” asociațiilor, care singure au o largă universalitate și numai cine poate „să sune” e un om întreg; ceilalți sunt niște ființe mediocre, căci numai cine poate apăsa pe butonul „soneriei” face ca toate capacele, gardul și câinele să declanșeze asociațiile prime reconstituite un portret cu o largă, adăncă și imensă valoare artistică! „Reacțiilor imediate și pur fizice ale diferențelor culori li se asociază impresiuni mintale; de albastru, spre pildă, se leagă senzații fixe și specifice de aerian, lichid, spațial etc... amintiri de ceeace în natură pare astfel colorat: apă, cer, obiecte îndepărtate; brunul este terestru; verdele sugerează vegetalul etc., de unde un al doilea clavier psihologic, în mod intim asociat de primul clavier fiziologic; clavier al obiceiurilor și al experiențelor ereditare și trăite. (A. Ozenfant—Le purisme „Esprit Nouveau” nr. 4 seqq).

SCARLAT STRUȚEANU

În țara sfântă Haifa și Jaffa Note de călătorie

După cinci zile rătăcitoare pe marea de ametist, într-o dimineață de tot, la marginea cerului lăptos, fărâșul păd. Apoi încet imaginea se desmorțește și casele patrute cu acoperișul drept, așezate pe straturi pornesc unele după altele, ca o cireadă de vite, și în sgomote nedeslușite, auzim o talangă. În spate se urcă, împletindu-se și oprindu-se repede, Carmelul. Mai departe mai isteț; Taborul. Ridicături mici și goale. Pe Carmel pornim și noi, curând, cu băgare de seamă, să nu tulburăm colbul de pe cei câțiva măslini stingheri. Și iscodim pustiul pe unde a alergat pentru ultima oară, în grupul însofitoarelor, frica lui Jephth. Abia în vârful dealului, câteva case, un monument al lui Napoleou, un far... Mai mare, biserica pătrată a carmelitilor, abia din 1829, deasupra grotei lui Elie, înțeleptul din timpul regelui Ahab. Și tot acolo, monumente celebre, noi și vechi: Bertholdi 1188; Brocardi 1221; Ciril 1224; Charles Marie Leclere, pair de France 1839. Altă biserică începe dela Constantin și Elena.

Apoi, dela far, ne uităm prin scânteele soarelui, înapoi la Haifa care se întinde frumos în vale, la corturile noilor coloniști, la Jean d'Aere îndepărtată, și la mare.

A doua zi dimineața, Jaffa: o îngrămădire de case aruncate una peste alta, pe un țărniș înfoiat, intrat puțin în apă. În prelungire Tel-Avivul, orașul nou. În apropiere, și pe părți, case negustorești cu două caturi. La capăt un șirag de palmieri, apoi înghesuiala obicinuită.

Călăuza trimisă de autoritățile ovrăiești ne poartă pretutindeni, la o fermă imensă cu plante rare și animale de soi, la Richon El Zion cu pînțile celebre apoi din exces de zel, la școli, la uzina electrică, și după un kilometru de mers prin nisip, la fabrica de cărămizi.

Muncă multă și anevoiasă, cu suflet mult și cu roade puține, pe pământ sterp, sub soarele care se prăbușește în aer. Au venit de pretutindeni, cu râvnă multă și sunt mulțumiți, cu tot ce au putut face într-un timp așa de scurt. Și totuși li-e dor de acasă. O mărturisesc mai ales femeile. Au uitat de toate neînțelegerile de odinioară. Tot era mai bine acolo... căci acolo au copilărit. Nu era așa de seump și nici așa de cald... O față cu ochii strălucitori, ne-a eșit în întâmpinare, în lacrimi și ne-a rugat s'o ducem cu noi înapoi... Nu ne-a venit, nimănui, nici un gând rău.

Tel-Avivu le un oraș nou, cu străzi largi și dropte, cu trottoare frumoase, cu vile patrute, totul așezat pe nisip. O stradă duce de-a lungul mării.

Acolo, deasupra apelor, se luminează cazinoul.

De acolo pândim vaporul nostru care pleacă și ne lasă singuri, departe, printre străini...

ANTON HOLBAN

STEFAN LUCHIAN

(După un jurnal intim)

Au trecut zece ani, de când înaintașul picturii românești a închis pentru totdeauna ochii.

Cu oblonirea lor definitivă s'a secat, pentru amar de lungă vreme, unul din cele mai limpezi și mai adânci izvoare de lumină și culoare, din câte au fost hărăzite neamului nostru să cunoască.

Știu că săvârșesc o faptă urâtă încredințând tiparului public însemnările ce urmează — și cari par să fi fost scrise de mâna delicată a unui îndrăgostit al frumosului, poate cel dintâi și mai cu-cernic admirator al artistului.

Insemnările acestea — după cum se va vedea — nu erau menite străzii. Prea sunt impregnate de o intimă și religioasă înțelegere, ca să fi meritat soarta de a fi etalate pe întinderea unor foi obștești.

Dacă totuși m'am hotărât să le public după necurmte și grele ezitări — am făcut-o numai pentrucă sufletul și chipul lui Luchian sunt oglindite aici într-un fel cu desăvârșire neașteptat și tragic.

Ele vor servi cândva, peste multă scurgere de vreme, aceluia care, chinuit de dibuirile în haos ale picturii românești, va căuta să fixeze în istorie geniile creatoare ale neamului nostru, deosebindu-le cu o uriașă barieră de gloața abilă, sgomotoasă și șarlatană a a artizanilor, aliați după gloria publică și favoarea oficială, remuneratorie.

Întâmplarea mi-a scos aceste însemnări, în cale.

Le-am aflat lipite între scuarțele unei Biblii engleze — o ediție veche și rară — pe care o căpătaseam, în schimbul câtorva juvenciale fără preț pentru mine, dela o tânără văduvă nevoită să-și vândă biblioteca soțului defunct, de groaza șobolanilor opoșiți în casă.

Poate n'aș fi dat nici până astăzi de manuscrisul acesta, dacă o întâmplare, tulburătoare ca un mister, nu mi-ar fi stat întru ajutor.

Dar amănuntele acestei descoperiri interesează prea puțin pe cetitor. Și apoi ele ar putea fi interpretate ca un prețios cadru romantic, ce n'ar conveni de loc rândurilor — simple și dureroase — de mai jos:

7 Sept. 1917

..... Baudelaire are și aici dreptate: Frumosul nu există de cât în mine. Natura fără contemplatorului ei — artistul — e un lucru mort. Ea e numai un pretext. Scopul e altul: dezvăluirea eului meu intim, prin mijloace enigmatice plastice...

„Imi era cunoscut aceasta, și totuși a seară nu știu ce acreală sufletească m'a împins să întristez pe Ștefan cu proșăpirea clișeului popular și stupid; arta e imitațiunea naturii...

„Trebuie să mă duc mâine seară la el și să-i cer iertăciunea mea de pocăit...

„Șarman prieten, tu ai nesfârșit mai multă bună cuvîntă în cugetare, de cât mine — (cel adăpat din mlaștinile verzi ale învățaturii oficiale) — fiindcă duhul tău stă larg deschis asupra universului,

ca o cupolă uriașă de cristal, în care se resfrâng — cu clarități nebănuite — toate adâncile tine ale vieții și ale Frumosului..

„8 Sept. — 2 noaptea..

„Cum te induri Tu, Doamne, să îngădui așa sfâșietoare înpercheri: suflete mari să se frământă în închisoarea unor boituri!...

„L'am găsit, ca de obicei, în pat. Odaia lui albă și mare împrăstia o liniște și un parfum, deprimant, de sanatoriu. Capul îi sta proptit între perne. Trupul, acoperit cu o cuvertură, se bănuia — schelet, întreg cuprinsul odăici era stăpânit de capul lui. Ah!... un cap enorm, cu unghiuri aspre de craniu, pesto care pielea palid-arămie, devastată de variolă, se subtiliza violent în preajma orbitelor sinistre, pe fundul cărora licăreau doi ochi ca două țipete în noapte... Numai gura lui — o gură largă, fantastică, a cărei buză superioară, mare, se apleca, voluptos de bună, peste cea inferioară, fină ca profilul unei petale de roză — zâmbea blajin, sau părea că zâmbește, neconținut.

„Medicul îngrijitor intră, întovărășind un tânăr sfios. Tânărul zise:

— „Am venit să te deranjez și eu, Domnule Luchian...”

„Atunci gura lui Ștefan se dilată subit într'un răs gigantic. După dansa, ochii, nările, toată fața răsă — un răs dureros de sincer și de senin:

— „Dragă băiete, n'ai nici o teamă: cu is deranjat de vre-o zece ani de zile..

„In adevăr, am trecut o sută douăzeci de luni de când Ștefan stă ținut patului, cu fața către cer și mâinile pe piept, în așteptarea supremei deslegări. Și totuși, în astă seară el rosti gluma aceasta cu vocea lui de bas, încă formidabilă, rar, limpede și calm, ca o binecuvântare sacerdotăle.

„Cât au zăbovit cei doi oaspeți, am rămas răzimat de prichiciul ferestrei, în preajma șevaletului părăsit, cercetând, pentru a mia oară, interiorul prietenului drag.

„Lângă patul bolnavului, același fotoliu mobil, vast și sfârcat în stofele lui fanate, de greutatea încremenită a trupului paralytic. Incolt — trei scaune de lemn, un dulap de brad cu ustensilele de pictură, un bust al lui, modelat de Paciurea, câte-va ulcele rustice și câteva mici bibelouri orientale.

„Nu știu pentru ce, paleta lui Ștefan lipsea astăzi din cuiul ei. O!... paleta lui Ștefan!... Dacăș putea-o avea neșturmat dinaintea ochilor mei!... Deu suprafața ei, capricios mozaicată de neastâmpărul penelelor, se desprinde o melodie clară și dramatică — un aleluia, în care sunetele fine ale violinelor ar predomina sfâșietoare..

„După ce medicul i-a făcut inutila injecție, pleacă în vârful picioarelor — și tânărul îl urmă încureat și trist.

„Lukian zâmbi — senin ca un Dumnezeu — (de câte ori zâmbește așa, maschează o schimonositură de durere) — și își zise:

— „Vezi tu, nu se află mai mare fericire de cât în tortura trupului. De durerile mari sufletul se subtilizează, se purifică și se desprinde din noi, plutind. Iată de ce, pe crucea LUI, bătut în cuie și împuns cu sulița, Christos trebuie să fi murit — ca om — fericit...”

— „Dar ce Dumnezeu a murit desamăgit, Ștefan...”

— „Fără îndoială. Turma desamăgește, și frânge, până și pe Fiul Domnului.. Alexandre, Alexandre.. tu nu cunoști nici fericirea, nici desamăgirea asta... De când hoinăream, copil, peste câmpul gras și bun al Moldovei, unde mama m'a aruncat din pânțelele ei lumii, simțeam lipsa suferinții — și o chemam. Nu mi-a venit singură. Am cucerit-o eu, cu vloga și prisosul tineretii mele. Acumo am. Și ea mă are pe mine. Ne posedăm reciproc cu o voluptate pe care voi n'o puteți bănuți, căci sunteți stăpâniți tiranic de cleștele îndobitocitor al sănătății. Am credința că oamenii cu ciolanele de oțel și carnea care râde satisfăcută în soare, nu pot creea. Ei sunt nehotărât împinși să juișeze de viață, suculent, animalic — cu hărdăul. Creațiunea nu cunoaște juișări organice, ci numai suferință și numai jerfă: aceea a sângelui și aceea a minții...”

„Ștefan închise, o clipă, ochii. Îi redeschise și ei păreau acum două deschideri adânci, de mormânt...

— „Tu ai o mare virtute, continuă el: consumi tihnit din ceea ce înregistrezi. Deaceia obrazul tău e rose și sufletul tău ca un strugure”.

„La miezul nopții m'am despărțit de el, fără să fi avut prilejul să-i cer ier-

tare pentru nerozia mea de ieri. Față de omul acesta nu pot fi nici umil, nici arrogant. Căci umilința, ca și aroganța, cuprind o mare doză de falșitate..

12 Noembrie

„Pentru marele public, obișnuit să măsoare valoarea picturii.. cu metrul putrat și să stabilească estetica unei pânze după „naționalismul” pe care accastia îl etalează — Ștefan apare astăzi, alături de Grigorescu, un pitic. Cu toate acestea Ștefan e cea mai puternică și — (curios pentru unii) — cea mai națională personalitate artistică a noastră. Naționalismul lui Ștefan stă în interpretare; al lui Grigorescu, în „motiv”...

„Intr'un salon internațional, Grigorescu ar putea fi, oricând, presupus Italian sau Francez, în ciuda motivelor sale pător românești. În același mediu, Ștefan va izbucni, neașteptat și viu, cu viziunea lui particulară — (viziunea coloristică în primul rând) — indiferent dacă pânza expusă ar închipui un ciobănaș de pe culmile Prahovei sau o pajiste din Bretagne..

... Arta lui Ștefan este oglindirea nealterată a unui suflet adânc original — aceea a lui Grigorescu, îndeobște, o marieră..

„Sucelele publice pe care bătrânul dela Câmpina le-a reperutat cu motivele lui țărăniște, l'au momit să se mențină, tot restul vieții, în atmosfera aceea usurică și trandafirică..

„Neîndoios, că triumful maestrului atrage spre soiul acesta de țărănișm — (proclamat unanim și pretitudeni singura „artă națională”) — majoritatea tinerilor pictori și sculptori, cari vor continua să maniereze până la ultimile trepte ale meschinului, genul acesta, oricum susținut de Grigorescu cu o rară virtuozitate..

„Arta discipolilor — obosită și obositoare — va face fiasco. Vom avea, fatal, o reacțiune. Dela țărănișm, căzut în dulcegărie rustică, se va trece aproape subit la un fel de orășenism grav și simbolic; la viața tumultuoasă a târgurilor, unde omul nu va mai însemna numai un accesoriu amuzant, într'un cadru pitoresc..

„Reacțiunea a și început. Ea stă, deocamdată fără răsnet public, în Ștefan. Peste foarte puțină vreme, arta lui va

Buletin bibliografic săptămânal *

de AL.-SADI IONESCU

087.1 LITERATURĂ PENTRU TINERIME.

- Botiș-Globan** (Maria). — Scrisori către eleve. Ediția a III-a. Cluj, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 79 p. Lei 40.
- Collodi** (C.). — Păstaniile lui Tândărică. Povestea unei păpuși de lemn. Traducere din italianește de A. Buzescu. București, **Cartea Românească**, 1926, 232 p. Fig. Lei 40.
- Dinescu** (N. Gh.) și I. G. Bratu. — Povestea celor trei frați. Povestii și versuri pentru copii. București, **Soccc & Co.**, 1926, 80 p. Fig. Lei 30.
- Ewald** (Carl). — Patru prieteni buni. Traducere de Zamfira Dumitrescu. București, **Casa Școalelor**, 1926, 179 p. Lei 35.
- Ségur** (Contesa de). — Nenorocirile Sofiei. Lucrare ilustrată. Traducere de Suzana Drăghici. București, **Ancora**, S. Benvenisti & Co., [1926], 232 p.

* A se vedea tabloul clasificării principale în numărul 1.

- Fig. Lei 50. (Biblioteca roză).
- Jinnée** (Jean). — Pentru băieți și fete mai mari de 15 ani. Studiu psihologic sexual. Câmpulung, (Tip. **Gh. N. Vlădescu și Ftal**), [1926], 146 p. Lei 20. (Colecția selectă Nr. 1).
- Lungu** (Emilia) și Al. D. Eromnimon. — Grădina copiilor. Versuri, jocuri și scenășoare dela 3 la 8 ani. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană**), 1926, 64 p. Lei 25.
- Popa** (Victor Ion). — Păpușa cu piciorul rupt. Un act, în versuri, pentru copii. București, **Casa Școalelor**, 1926, 63 p. Lei 12.
- Popa** (Victor Ion). — Pufușor și Mustăcioara. Un act în versuri pentru copii. București, **Casa Școalelor**, 1926, 48 p. Lei 9.
- 2 RELIGIE. TEOLOGIE.
- Cristescu** (Dr. Gr.). — Un capitol de pimenică ortodoxă. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană**), 1926, 79 p. Lei 30.
- Constantinescu** (Diacon Al. N.). — Adevăruri eterne (Opt predici) rostite

- în Catedrala episcopală din Galați. Brăila, (Tip. **Dunărea**), 1926, 54 p. Lei 20.
- Cordun** (Arhimandritul Galaction). — Vizita I. P. Sf. S. Domnului Domn Dr. Miron Cristea, Mitropolitul primat al României, în Basarabia la 12-18 Mai 1921. București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 30 p. Fig.
- Stănoiu** (Ieromonahul Damian). — Mă-năstirea Pasărea. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 20.
- Stănoiu** (Ieromonahul Damian). — Mă-năstirea Samurcășesti (Ciorogârla). București (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 32 p. Fig. Lei 12. (Biblioteca „Apostolul” Nr. 3).
- Ciuhandu** (Protopop Dr. Gh.). — Cei ce strică sufletul poporului românesc. O întâmplare. Arad, **Editura autorului**, 1926, 32 p. Lei 8. (La vatra sufletească a neamului Nr. VI).
- Vajda** Ferenc és **Jancsó** Sandor. — Nagy Károly Püspök emlékezete az erdélyi református egyházkerületi közgyűlés által 1926 Aprilis 18-án... Cluj, Myom **Minerva**), 1926, 16 p.
- Comșa** (Episcopul Grigorie Gh.). — Com-baterea catehismului Bapțiștilor. A-

izbati să dărâme și să spulbere în vânt manierismul grigorescian, deschizând cu extraordinară vigoare noui și adânci perspective artei românești...

„Dar arta lui Ștefan nu va îngădui imitarea. În jurul paletei lui, nu vor mai bâzâi, obraznice și grase, roiul de muște parazitare...”

2 Decembrie

„Un prieten bogat—doctor și ministriabil—care are o splendidă seră la moșia lui, îmi trimite astăzi, printr'un curier special, o lădiță, ingenios ambalată, cu cinci bujori roși, proaspeți de parcar fi fost culeși acum...”

„...Ți-i trimet îmi scrie el — pentru amicul tău pictorul — (am uitat cum mi-ai spus că-l cheamă) — despre care mi-ai vorbit cu entuziasm astăvară, la varieten. Spune-i să-mi facă și mie un tablou, dacă vrea să-mi capete și altă dată flori. În cazul când m-l isprăvește până mâine seară, încredințează-l omului meu, să-mi-l aducă. Botez preotesci și vreau, pe lângă altele, să-i fac cadou un tablou, căci are o fată la pension în Buzeu, care pictează splendid. Dar să-i pună și o cadră, căci pe aici la țară nu găsec. De are nevoie de bani dă-i din partea mea patruzeci de lei, dar numai dacă îmi trimite tabloul. Ți-i voi restitui, când ne vom vedea în București...”

4 Decembrie

„Răspund generosului prieten: „Am predat, în aceeași zi, bujorii lui Lukian — (așa îl chema pe pictor) — și i-am făcut mare bucurie. Nu mai pictase de trei luni. Boala nu-i îngăduie astfel de eforturi. Când m'a văzut cu buchetul însângerat, în brațe, i-au dat lacrimile. (Ce povește melodramatică, nu-i așa?...)

Apoi cuprins de o beție subită, m'a rugat, pe mine și pe Coana Polina — (o rudă cum se cade, a lui) — să-l dăm jos din pat și să-l proptim în fotoliul rulant dinaintea șevaletului, pe care a cerut să fixăm — cu toate protestările noastre — unul din tablourile lui mai vechi, unul din cele mai expresive din câte închipuise el: studiul preliminar pentru „Cristosul cu Crucea”. Pânza aceea avea o valoare neprețuită. El o distruge, ca să eboșeze peste ea bujorii trimiși de tine. E veșnic nemulțumit de ce-ace a lucrat în ajun. Toate lucrările lui îl dor. Dacă n'ar fi fost nevoit să trăiască din meseria pensulei, pictorul acesta ar fi lucrat toată viața o singură

vedenie fără s'o mai termine cândva... „Ah, prietene, cum ți-aș putea descrie sfânta tortură a artistului acestuia — când pictează l...”

„I-am legat pensula de antebrațul mâinei drepte — (câci afurisitul tabes i-a luat până și vigoarea degetelor) — și mâna lui începu să se zbată nervos și stângaci pe întinderea pânzei — și fața lui se crispă, înfricoșător, ca în durerile facerii...”

„Ruina aceasta de om, care face penibile eforturi — poate cele d'n urmă — să traducă, prin mijlocirea unui braț invalid și a unor vopsle moarte în tuburi de tinichea — rezonanțele nebănuite de adânci ale unui suflet încă viu... mă impresionează până la lașitate. Am fugit din fața acelei schingiurii voite și într'o cameră alăturată, în umbra perdelelor negre, am plâns, plânsul sec al detestabilei mele neputințe.

„Auzii — nu știu cât de târziu — glasul coanei Polina. Lukian, extenuat căzuse pe speteaza fotoliului. L'am ridicat ca pe un mort și l'am așezat iarăși în patul lui, cu fața în sus și brațele în lungul trupului.

„Florile tale, dragă prietene, n'au putut fi terminate. Cred că preoteasa nu va fi prea dezolată din pricina asta...”

N. N. TONITZA

CINEMATOGRAFUL

CINEMA CAPITOL „La Roue” de Abel Gance cu Severin Mars.

Abel Gance ocupă azi locul poate cel mai de frunte în arta cinematografică franceză, atât ca scenarist ca și regisor. Poate tocmai această îndoită calitate i-a asigurat acest loc pe deplin meritat. Într'adevăr autorul e cel mai indicat să realizeze opera în chipul în care a conceput-o fără nici o deformare de interpretare streină.

De data aceasta Abel Gance s'a înșelat. „S'a înșelat” pentru că bănuim că în „La Roue” a voit să introducă o inovație, și această bănuială e o circumstanță atenuantă a defectelor filmului. S'ar părea că Abel Gance a încercat în cinematograful sistemul aplicat cu succes în teatru în special de Jean-Jacques

Bernard: aspecte de viață, luate izolat și alăturate, îndepărtând tranzițiile. Pe scenă lucrul e posibil căci golurile se justifică perfect printr'o replică inteligent plasată. Pe ecran procedeul acesta dă greș sau în tot cazul e foarte greu să reușească. Proba este „La roue” în care defectul principal este o complexă lipsă de unitate în acțiune. Această lipsă de unitate se observă și din punctul de vedere în cari sunt considerate personajele cari sunt puse pe planuri diferite atâta vreme cât prin natura filmului trebuiau să fie toate prezentate în acelaș plan, să li se dea o aceeaș importanță. Alături de mecanicul Sisif — celelalte personaje apar fantomatic. Însă Sisif este slab conturat tocmai pentru săriturile, prin lipsa de tranziții de cari vorbeam mai sus. Este un continuu desechilibru de valori ceace dă tuturor personajilor o notă de artificialitate deși filmul este mai mult de analiză sufletească. Înspre sfârșit filmul devine sub medicu: ai impresia că autorul nu mai știe cum să sfârșească, introduce episoade fără nici un rost, și mai cu seamă recurge la mijloace ridicole: ex. scena cu vioara, scrișoarea lipită în interiorul cutiei de rezonanță. Cât suntem de departe, în special de „Simfonia X-a”.

Regisorul nu a fost de prea mult ajutor autorului. Totuși, deși în general montarea din „La Roue” este slabă, se simte numai decât „la main d'un maître” care își dă seama că regia nu trebuie să se mărginească la aranjarea cadrului și indicații de interpretare, ci trebuie să introducă uneori elemente care să completeze să prelungească chiar intențiile autorului.

În „La roue” conflictul psihologic interesant mai mult prin mediul în care este pus, mediul în care pasiunile sunt presupuse a avea ceva primitiv, dintr'o bucată. Ei bine neconținut, pe fondul tuturor scenelor importante regisorul sublinează acest mediu, ne reamintește de existența lui, pentru ca raportul să fie mereu prezent. Pe de altă parte locuțiile care se văd manevrând în timp ce la doi pași în locuința mecanicului se frământă atâta sbucium, sunt ca o imagine a vieții care continuă „malgré tout”.

Severin Mars slab, având de luptat cu tot artificialul rolului, de care jocul lui s'a resimțit mult.

IOSIF IGIROȘIANU

rad, **Librăria Diecezană**, 1926, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 172).

32 POLITICĂ.

Clopoțel (Ion). — Criza democrației în România. Cluj, Editura **Societatea de Mâine**, 1926, 32 p. Lei 50.

Sociu (Petre P.). — Pentru țărănism. Cu o prefață de Dr. N. Lupu. București, (Tip. **Reforma Socială**), [1926], 104 p. Lei 30.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Rădoi (Ioan). — Călăuza cetățeanului în materia judiciară. Manual teoretico-practic coprinzând și formulare de cererile, actele și contractele cele mai uzitate în materie civilă, comercială, penală și de impozite fiscale. Ediția III-a revăzută și completată cu toate legile noi puse în aplicare. Vol. II. București, **Curierul Judiciar**, 1926, 1029 p. Lei 500.

Maxim (Dimitrie G.). — Răspuns d-lui profesor Alfred Juvara la darea sa de seamă asupra lucrării „Naturalizarea în România” de Dimitrie G. Maxim. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 61 p.

anoviceanu (I.). — Tratat de drept și

procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală. Revăzut și completat de Vințilă Dongoroz, Dr. Corneliu Chiselică, Dr. Ștefan Laday, Eugen C. Decusară. Cu o prefață de N. C. Schina. Vol. III. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 868 p. Lei 500.

Rădulescu (Andrei). — Șaizeci de ani de cod civil. București, **Academia Română**, 1926, 47 p.

Stoianovici (C. A.). — Curs de drept comercial. Despre societățile comerciale. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 168 p. Lei 200.

Ballan (C. S.). — Hotăriri judecătorești. Cu o nouă prefață și adnotații de D. Alexandresco, etc. Ediția II-a revăzută și augmentată. Vol. I. Câmpulung-Muscel, (Tip. **Gh. N. Vlădescu și Fiul**), 1926, 95 p. Lei 60.

Naumescu (Const. I.). — De ce nu se poate aplica așa zisa Lege pentru înlesnirea și accelerarea judecăților? Studiu critic comparativ cu legile de procedură din diferitele teritorii ale României întregite și jurisprudența, privitoare la interpretarea acestei legi dela 15 Septembrie 1925.

București, (Tip. **Române Unite**), 1926, 123 p. Lei 60.

Ionescu (N. Gr.). — Cauzele de divorț în Biserica romano-catolică. Studiu de Drept bisericesc comparat. București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 32 p.

4 FILOLOGIE.

Iorga (N.). — O tipăritură românească la Uppsala. București, **Academia Română**, 1926, 6 p. + V pl.

Popescu (Ștefan N.). — Din sintaxa limbii latine (verbul în acordul propozițiilor). București (Tip. **Ovidiu**, Fl. Dumitrescu & Co.), 1926, 20 p.

Diculescu (Constantin C.). — Dacia romană în oglinda inscripțiilor și a limbii de azi. O icoană etnografică și culturală. I. Elemente grecești. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 124 p. Lei 130.

Ursăcescu (Preotul V.). — Psaltire slavonă (1577—1580). București, **Academia Română**, 1926, 9 p. + II pl.

8 LITERATURĂ.

Torușiu (I. E.). — Modernismul. Simbolism - impresionism - expresionism. București, (Tip. **Bucovina**), 1926, 67 p. Lei 25.

E C O U R I

PELERINAJUL EMINESCU

□ Duminică, 27 Iunie s'a desfășurat solemnitatea pelerinajului la Eminescu. Pamfil Șeicaru are dreptate: a fost lume multă. Când anul trecut nu s'au putut strânge mai mult de 50 de participanți, anul acesta peste 1000 au dat sărbătoarei fastul celei mai pioase comemorări. Să nu ne alarmăm. În măsura în care ecloziunea literară a lui Eminescu a fost prematură pentru literaturile române, în aceeași măsură prematură e și cultul, pentru marea majoritate a Românilor. Inșă orice cult se statornicește cu exces de dragoste cu neprecupețită atenție cu îndelungă răbdare. Și pelerinajul de Duminică a fost întâiul semn favorabil al acestui cult.

Desigur fiecare din cei ce grăbeau în răcoroasa dimineață de Duminică, printre trăsurile parlamentarilor, din piață, și cărușile pline de zarzavat, spre Parcul Carol, către Arenele Romane, era convâns că va sosi prea târziu și că aglomerația îl va lipsi de locul cel mai bun. În realitate a fost loc destul și bun pentru toată lumea. În mijloc figura masivă de statuă pedestră a generalului Moșoiu, președintele comitetului pentru ridicarea monumentului lui Eminescu; protocolari, cu jerbe de flori, membrii societății ungurești „Andrei Ady”, pe delături, scriitori, actori, plastici, ziariști, studenți, elevi, copii. De pe trepte încep să coboare cei mai matinali. Nichifor Crainic, Ion Minulescu, O. Han, Cezar Petrescu cu brațele încercate de flori, — „flori albastre”, și desigur orchidee, la Minulescu — descind unul câte unul. Domnișoare impart romburi verzi cu chipul lui Eminescu.

Prin soarele ce se descoperă, coloana, porosește sub teiul sacru. Frumoasa voce a episcopului de Arad, Grigore Comșa, se roagă — impresionantă ironie! — pentru iertarea păcatelor celui ce a suferit, atât în viața pământească. Vorbesc și îl preaslăvesc ca pe cel mai ales fru al neamului, ca pe cântărețul național, prin excelență, d-nii: general Traian Moșoiu, A. C. Cuza, Mircea Rădulescu, Ion Lupăș; ministrul artelor d. Vasile Goldiș îl apropie de marele fluviu al literaturii universale. Întărziate, flori de tei, se scutură de sus. E poate o ușoară muștrare din partea lui: n'a cântat el teiul, luna, izvoarele, moartea și mai ales dragostea? Dar nici o grabă. A fost un început și intrutotul remarcabil. Anul viitor și amii ce vor veni ne vor afla și mai experienți și mai hotărâți.

În numele societății literare ungurești Andrei Ady d. Zoltan Franyo, un eminent poet el însuși, ține această admirabilă cuvântare:

„Am venit aici în numele societății „Andrei Ady”, a scriitorilor progresiști maghiari din România-Mare, ca, în semn de omagiu, pe care-l simțim față de cel mai mare poet al patriei, azi în al 37-lea an de doliu, să putem depune și noi modesta noastră coroană pe scumpul lui mormânt.

Ni-ar plăcea, dacă în acest gest simbolic nu s'ar vedea numai dovada pietății manifestată față de marele poet, ci dacă cu toții și, în primul rând, voi fraților colegi, conducătorii spiritali cu un strălucit renume al României Noi, i-ați atribui tot acea importanță pe care i-o atribuiți noi, care am venit până aici.

Cu prilejul aniversării morții lui Eminescu, de o amintire atât de tragică, dorim a demonstra, că politica păcătoasă din trecut a pus față în față, ca vrăjmașe cele două popoare, cari au fost unite veacuri de-a rândul, de către istorie, pentru că în focul ursitei au fost din nou unite aceste două popoare, între cari viclenia poli-

tică a voit să sape o prăpastie de ură. Par'că răsună cu bucurie corul minunat a celor două popoare: la melodia melancolică a doinelor răspunde ecoul străbun al baladelor săcuiești, rotunjoara cuvântului maghiar, cu iubire se îmbrățișează cu iederea proaspătă a limbei române.

Și atât aici, cât și acolo, doi mari morți, două umbre nemuritoare stau ca pază acestei fraternități.

În acest moment își dau mâna doi poeți străini de limbă, însă înrudiți în soartă, iar noi aici înaintea mormântului facem jurământ, strigând, ca să audă toată lumea: că Voi națiunea lui Eminescu și Noi poporul lui Andrei Ady suntem frați buni. Și până când vom putea lupta cu condeii, cu cuvântul și cu fapta, nu va fi nici Dumnezeu, nici iad, care să ne poată separa.

D. Pamfil Șeicaru, în numele comitetului organizator, mulțumește asistenței, anunțând un întreg plan al cultului Eminescu.

REVISTE

□ VIAȚA LITERARĂ.

Numărul 19 din 26 Iunie, al Vieții literare aduce un bun editorial al d-lui Șerban Cioculescu: „Poezia d-lui T. Arghezi”: un apel pentru Eminescu al d-lui Vladimir Streinu; un portret: „N. N. Tonitza” datorit d-lui G. Nichita; cronica literară franceză a d-lui Tudor Șoimaru; cronica literară română a d-lui Pompiliu Constantinescu; o poezie de un peisaj asupra a d-lui I. Valerian și o convorbire cu d. Emanoil Bucuța, despre Eminescu și arta lui din care desprindem:

„Acum, ca și pe vremea lui Eminescu, suntem în căutarea unei forme de viață, ne sbatem pentru a ajunge la o stabilizare. Pentru aceasta cei mai mulți dintre scriitorii noștri de azi sunt și gazetari, chiar dacă fac o jurnalistică mai bună decât literatura lor. Tot Eminescu îi stăpânește în această acitivitate de ziarist. Nu mă refer la ideile politice ale lui Eminescu cari au dat naștere comunismului și din cari mai trăesc chiar azi mulți oameni; ei face aluzie la concomitența profesiunii de scriitori și ziarist. Sunt două activități cari nu se stângenesc cât de puțin. Dimpotrivă se ajută reciproc. S'a spus greșit că Timpul a fost pentru Eminescu o mare nenorocire. El și-a scris tocmă în această vreme cele mai frumoase poezii. S'ar crezut toate acestea în vederea romantizării vieții sale de mare îndurerat.”

□ CARTEA (I, 3, Maiu) continuă cu aceeași metodă și descoperire o inițiere bibliografică de un necontestat folos. În românește, franțuzește și germană se dau informații despre cărți și evenimente culturale, de la noi și din străinătate. Între aspectele lunare, anecdote și sugestii cu care începe fiecare număr, Cartea sesizează, în ultimul-i, o problemă juridico-literară; întrucât pseudonimele literaților, intrați în administrație, garantează în fața justiției, valabilitatea actelor lor administrative? Și citează cazul lui Delavrancea* fost primar și ministru care în civil s'a numit totdeauna Gh. Ștefănescu.

□ ADEVARUL LITERAR ȘI ARTISTIC (VII, 290, 27 Iunie): O serie de considerații actuale în marginea vârstei fragede a literaturii noastre epice, înseamnă d. Tudor Teodorescu-Braniște în articolul „Între schiță și roman”.

□ ȚARA DE JOS (III, 5-6, Mai—Iunie): d. Al. Lascarov-Moldovanu, sfârșește seria amintirilor bărlădene; d. Sandu Telesjen publică un fragment de teatru: versuri d-nii G. Nichita, C. Bobei și ero-

nică variată d-nii: N. N. Vasiliu și G. V. Botez.

□ CONSZNEANA (X, 25, 20 Iunie): Părintele I. Agârbiccanu scrie despre primăjdia ce amenință, în lipsa căminurilor și a supravegherii atente, pe studentele rătăcite în haosul orașelor mari; d. Horia Petru-Petrescu jublică o năvelă „Întăia iubire”; d. Ion Breazu termină interesantul și completul studiu: „Opera poetică a lui Lucian Blaga”, cu valoroase aprecieri asupra piesei: „Înviere”.

□ REVISTA UNIVERSITARA (I, 4-5, April-Iunie): despre „Fakirism” scrie d. prof. dr. G. Marinescu; despre „Universitățile în Evul Mediu”; de Virgil L. Veniamin; o scrisoare deschisă, când frățescă, când muștrătoare, către Panait Istrati, d. Iosif Igirosanu.

□ TRANSILVANIA (an 57, nr. 6, Iunie): „Impresii dintr'o călătorie în Orient” de Dr. S. Preda; interesante observații în legătură cu lecturile pentru popor, într-un fragment din o lucrare mai mare, a d-lui Horia Petra-Petrescu, căutând să inițieze în farmecece literaturii românești. Introducerea lămurește cu date din experiența personală, atracțiile lecturilor pentru popor și un admirabil articol anonim despre „Opera lui Creangă” și pictorii noștri. E pusă, cu hotărâre și competență, toată problema ilustrării de texte. Analiza fanteziei pantagruelice din Harap-Alb e urmărită cu pătrundere și umor.

Concluzia trebuie distinsă:

„Știi ce va să zică o ediție de aceasta, ilustrată congenial firește? „Don Quichotte”, cu ilustrațiile lui Gustave Doré (le-au văzut și cetătorii români în „Convorbiri literare” trad. de Vărgolici); „Uileuspiegel” de Coster, belgianul, cu ilustrațiile lui Felicieu Rops; romanele lui Dickens cu ilustrațiile lui Boz, au concrecut așa-zicând cu artiștii pictori-desenatori. Și opera și ilustrațiile sunt geniale. La noi își vor aduce mulți aminte de minunatele deseneuri ale pictorului Zichy la baladele lui Arany, din muzeul B-Pesta. Alții se vor gândi la ilustrațiile pentru povești, ale pictorilor buni germani: Richter, Schwind, Liebermann. Cehii stau bine și în privința aceasta: au vreo-câțiva desenatori de prima ordine, pe Maneș, pe Aleși, cari au adus în piața de cărți minunate cărți populare, desenate escent.

„Deocamdată o singură întrebare, dureroasă, editorilor și pictorilor noștri: de ce nu tipăriți o ediție ilustrată a poveștilor și amintirilor lui Creangă?”

SERBARILE PENTRU MONUMENTUL LUI EMINESCU

Marile serbări pentru monumentul lui Mihail Eminescu vor începe Duminică 11 Iulie, printr-un festival teatral și muzical, în Arenele Romane din Parcul Carol.

Cei mai de frunte artiști și cântăreți vor da concursul la acest festival.

În aceeași zi se va deschide într-un pavilion special amenajat, prima expoziție a manuscriselor, fotografiilor, relievelor și amintirilor rămase după urma genialului Ștefănescu.

REDACTIONALE

N'am răspuns nenumăratelor scrisori primite în chestiunea premiului nostru de proză, d'n dorința de a da un răspuns practic.

Descompletarea succesivă a comisiei de lectură, ne obligă să amânăm, pentru la toamnă, rezultatul.

Redactor PERPESSICIUS